

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1860.

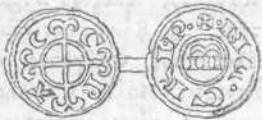
ΤΟΜΟΣ Γ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 237.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ

—οοο—

Γουλιέλμος του Βιλλαρδουίνου, ως τριεργού Εύβοίας.
1255 — 1262.

*Εμπροσθεν. G. P. AC. μεταξύ δύο κύκλων (Guilelmus, Princeps Achaiae). Σταυρός άγκυρωτός διατέμνων τόν έσωτερικόν κύκλον και την έπιγραφήν εις τέσσαρα μέρη.

*Οπισθεν + NE. GRI. P. μεταξύ δύο κύκλων (Negri Pontis). Έν τῷ μέσω τῶ έσωτερικοῦ κύκλου III, ὅπερ σημαίνει Tertierius.

Billon (α).

Έκ τής Συλλογής μου.

Γουλιέλμος Β΄, ὁ Βιλλαρδουίνος, ὅστις διετέλεσε Πρίγκιψ τής Αχαΐας ἀπὸ τοῦ έτους 1246 μέχρι τοῦ 1277, ἦτον υἱὸς Γοδοφρέδου τοῦ Α΄, και ἀδελ-

φός Γοδοφρέδου τοῦ Β΄, ἡγεμόνων επίσης και τοῦτων τής Αχαΐας. Έγεννήθη δὲ ἐν τῇ πόλει τής Καλαμάτας, διὸ ἐπεκλήθη και Guillaume de Calamata, Γουλιέλμος ἐκ Καλαμάτας. Αναφέρει ὁ Buchon ὅτι ὅτε ἀνέλαθεν οὗτος τὴν ἡγεμονίαν, τὸ 1246, ἦτον ἤδη νυμφευμένος μετὰ τινος θυγατρὸς τοῦ Narjaud de Toucy, ἐγγόνος Λουδοβίκου τοῦ Ζ΄, βασιλέως τής Γαλλίας, και ὅτι, τελευτησάσης τής πρώτης ταύτης γυναικὸς, ἔγημε, τῷ 1259, Ἄνναν τὴν θυγατέρα Μιχαήλ τοῦ Β΄, Δεσπότη τής Ηπείρου, τοῦ γάμου τελεσθέντος ἐν Πάτραις. Ἐκ τής περὶ Καρύστου ὁμῶς ιστορικῆς πραγματείας τοῦ Κ. Πορφ πληροφροῦμεθα, ὅτι ὁ Γουλιέλμος εἶχε συζευχθῆ και ἑτέραν γυναῖκα, ἀποβιώσασαν τὸ έτος 1255 (Ε). Ἡ δευτέρα αὕτη σύζυγος ὠνομάζετο Καριντάνα ἦτο δὲ θυγάτηρ τοῦ Ριτζάρδου δάλλε Κάρκερι, κυρίου τοῦ τρίτου μέρους τής Εύβοίας, ὅθεν προήλθον και αἱ εἰς τὴν κυριαρχίαν τής χώρας ταύτης ἀξιώσεις τοῦ Βιλλαρδουίνου.

Πρώτος κατακτητὴς τής Εύβοίας ὑπῆρξεν ὁ Φλαμ-

(6) Ἡ περὶ Καρύστου ιστορικὴ πραγματεία τοῦ Κ. Πορφ μεταφράσθη ἐκ τοῦ γερμανικοῦ παρὰ τοῦ ἡμετέρου Κ. Α. Ρ. Ραγκαζῆ, και ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς φυλλαδίοις 131, 132 και 133 τής Πανδώρας. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ἀνακαλύψας μετὰ ταῦτα ἐν Ένετίαις ἑτέρα ἔγγραφα, πολλὰ μέρη διάρθρωσεν, ὥστε μεταποίησεν και ἐπέβησεν τὸ πόνημά του. Οὗτω αἱ διάρθρωμαίον διεικοίνουσιν πρὸς τὸν Κ. G. B. de Sardagna, ὅστις μετέφρασεν αὐτὸ Ἰταλῶσι και ἐξέδωκεν ἐν Ένετίαις τὸ 1856. Ὅθεν ἡ Ἰταλικὴ μετάφρασις ἐπέχει τῶνον πρωτοτύπου.

(α) Ἡτοι νόμισμα ἐκ γαλλοῦ μιμηματίου μετ' ἀργύρου.

χαιστότερον ἐν ταύτῃ λαῷ. Ὁ δὲ γεωγράφος Διονύσιος ἀξιοῖ, ὅτι ἦτε Ἀλβανία καὶ ὁ Πόντος ἐγκαταστάσεις ἦσαν Σκυθικαὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς χρονολογούμεναι.

Τὸ ὄνομα Μουζακία, ὑφ' ἧς οἱ αὐτόχθονες τῆς μέσης Ἀλβανίας γνωρίζονται σήμερον, σέβειν ἔχει τῷ Μισυκαί ἢ Μοσεγα (Misykai, Mosega), ἅπερ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γεωγραφίᾳ τῆς Καυκασίας Ἀλβανίας εὐρήνται. Οἱ νῦν Τόσκοι προφανῶς ἐκ τῶν Τοσκαῶν τοῦ Πτολεμαίου κατάγονται, καὶ οἱ Γυάπαι δὲ (Λιάπιδες) ἐκ τῶν Ἰαψυδῶν, Ἰαπαίων, οἵτινες ἐνίκηθησαν μὲν, οὐχ ὑπετάγησαν δὲ ὑπὸ Τουδιτανῶν ἔτι Ρώμης 624, τῷ εἰκοστῷ δηλονότι τετάρτῳ πρὸ τῆς Πομπηίου γενετῆς.

Τῶν δὲ σαρῶν οἱ ἀποπειραθέντες ἐν' ἀνέλωσιν εἰς τὴν τῶν λαῶν γένεσιν διὰ τῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν συγκρίσεως, μεγίστας εὐρον τὰς σχέσεις τῆς Σανσκριτῆς πρὸς τὴν Χαλδαϊκὴν ἢ τὴν ἀρχαίαν Περσικὴν τὰς αὐτὰς δ' εὐρίσκωμεν μεταξὺ τῆς νῦν Ἀλβανικῆς καὶ τῆς Σανσκριτῆς. Πρὸς δεξιὴν δὲ ἀρκεῖται κλίμιν ἢ σύγκρισιν λέξεων τινῶν τῶν δύο γλωσσῶν.

Βασιλεὺς (Roi) γράφεται Ἀλβανιστὶ μὲν Reg, Σανσκριτιστὶ δὲ Radja (1).

Ἄνθρωπος	Ἀλβ.	Neri	Σανσ.	Nar (2).
Τόπος	»	Steré	»	Stria.
Εὐλόν	»	Drou	»	Druh.
Ὀρθοκλινὸς	»	Schi	»	Aschi.
Ἡμέρα	»	Diamé	»	Dina.
Βοῦς	»	Kraeu	»	Kau.
Στίχος	»	Krimp	»	Krimi.
Δέχεσθαι	»	Qreggh	»	Qrah.
Πρῶτος	»	Paré	»	Para.
Μέγας	»	Mad	»	Mahad.

Ἡ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Καυκάσου γλῶσσα, σχετικὴ τῇ ἀρχαίᾳ Χαλδαϊκῇ, ἢ αὐτῇ ἦν τῇ τῶν γειτόνων αὐτοῖς Ἰσθίων. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ πλείστας λέξεις ἀναλόγους πρὸς τὰς τῆς Βασιλικῆς γλώσσης, ἧτις, ὡς γνωστὸν, ἐκ τῆς Ἰσθρικῆς παράγεται. Οἶον

Χρυσός	Ἀλβανιστὶ	Arr	Βασιμιστὶ	Urron.
Λίθος	»	Hourre	»	Harria.
Μήτηρ	»	Ema	»	Ama.
Ἄνθος	»	Lioule	»	Lilia.
Τρώγειν	»	Cha	»	Jam.
Ταχέως	»	Soult	»	Soust.

Πλείσται τῆς νῦν Ἀλβανικῆς λέξεις, μὴ ἔχουσαι ἀναλόγους ἐν τῇ Βασιλικῇ, ἀνευρίσκονται ἐλάχιστα ἠλλοιωμέναι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς Κελτικῇ οἶον

Γυνὴ Ἀλβανιστὶ μὲν	Bé	Κελτιστὶ δὲ	Bean.	
Γραῦς	»	Grona	»	Grouage.
Ἀνὴρ ἐλευθέρος	Bourée	»	Baro.	

(1) Κελτιστὶ Rix, Ἀπτιμιστὶ Bek.
(2) Ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ καὶ Σανσκριτῇ ἐπίσης Nar. Ἐκ τοῦ Neri δὲ τούτου προφανῶς τὸ Negro ἄνθρωπος (Σανσκριτ. 'It. δ. κλ.).

Κριτῆς	»	M'bret	»	Bret.
Ἄμαξα	»	Karé	»	Kara.
Παχὺς	»	Larth	»	Lar.

Τὰ πλείστα τῶν τῆς Ἑλλάδος θεῶν ὀνόματα καθ' Ἡρόδοτον ἐκ τῆς Πελασγικῆς παρήγοντο γλώσσης. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ

Diel	=	ἥλιος	ἔθεν Δῆλιος ἐπώνυμον τῶν ἀπόλλωνος.	
Hegé	=	ἄηρ,	Hra.	
Vrani	=	ἕρος	Oëranós.	
Dée	=	γῆ	Δᾶ, (Δᾶ—μήτηρ—Δημήτηρ).	
Déet	=	θάλασσα	»	Θέτις (ὠκεανός.)

Ἡ Αἰολικὴ διάλεκτος καθ' ἅπαντας τοὺς συγγραφεῖς οὐ διέφερον οὐσιωδῶς τῆς Πελασγικῆς. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ

Balé	=	κεφαλή	Αἰολιστὶ	Bála (1).
Ziarm	=	πῦρ	»	Θαρμός (2).
Skiema	=	ξένος τόπος	»	Σιένος (ξένος.)

Τὸ ὄνομα Σκιπετάρ ἢ πολεμιστής, ὅπερ καλοῦσιν ἀλλήλους οἱ Ἀλβανοί, παρὰ τὸ Αἰολικὸν Σκίγος (ξίφος) παράγεται (3).

Ἡ βῆσις τῆς νῦν Ἀλβανικῆς εἴη ἀν τὸ ἀρχαῖον ἐν Ἑλλάδι ὁμιλούμενον Πελασγικὸν ἰδίωμα ἐν τοῖς ἠρωϊκοῖς χρόνοις, τῆς αὐτῆς δὲ ἀρχῆς, ἧς περ καὶ τὸ Σκυθικὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Χαλδαϊκοῦ παραγόμενον (4).

Ματαθώμεν δὲ ἤδη εἰς τὴν τῶν Σκυθῶν ἐν Ἑλλάδι ἐγκατάστασιν.

Οἱ πρότεροι τῆς Ἑλλάδος λαοὶ γνωρίζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγοί, οἱ δὲ ἀρχαῖοι Σκύθαι ἐτίμων τὴν γεωγραφίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγός. Ἡ θεὰ αὐτῇ ἐν τῷ αὐτῷ προῆδρεσε τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ὡς δὲ γνωστὸν, τὸ πνεῦμα τῶν Πελασγῶν ἔτεινε πρὸς τὰς οἰκοδομὰς.

Ὁ Ὀμηρος, τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καταλέγων, πληθὺν φέρει ὀνομάτων ὁμοίων τοῖς τῆς ἀρχαίας Σκυθίας, ὧν ὀλίγα ἔχνη ἐπὶ Ἡρόδοτον εὐρίσκονται. Αἱ ὑποδιαίρεσεις τῶν Πελασγῶν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἀναφερόμεναι, εὐρίσκονται ἐπίσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Καυκάσου γεωγραφίᾳ. Πολλὰ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν εὐρίσκοντο Αλβαροί ἐν Εὐβοίᾳ, διότι μνηστὴ αὐτῶν γίνεται ἐν ταῖς παναρχαίαις παραδόσεσι καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι· οἱ Ἀχαιοὶ κατήγοντο προφανῶς ἐκ τῶν Ἀσγαιῶν τοῦ Καυκάσου. Οἱ Ἑλληνας, κατὰ τὸν Λουκιανόν καὶ ἄλλους, ἦσαν Σκύθαι. Οἱ Τυτᾶνες, κατὰ τοὺς μυθολόγους τῆς ἀρχαιότητος, ἦσαν Καυκάσιοι. Ὁ δὲ Ὀρφεὺς τούτους ὡς προγόνους τῶν Ἑλλήνων χαρακτηρίζει. Ὁ Ἑλληνας, θεωρούμενος ὡς πατὴρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, υἱὸς ἦν τοῦ Σκύθου Δευκαλίωνος, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ παρα-

(1) Ἡ Φάλα Βουμιστὶ κατὰ συναλλαγὴν τῶν γραμμάτων, ἔθεν Κεφαλή.
(2) Garm ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ. Tjerm Ἀρμισιστὶ.
(3) Ἀρχαῖον τὸ ὄνομα τούτου ἐγράφετο Σκίτος (Σκυθός): ἐπιπρὸ ἐν τῇ Ἀλβανικῇ ὑπάρχει ἐπίσης Σκιπετάρ (κεραυνός) παρὰ τὸ σκίπτω (πίπτω μὲθ' ὄμβρης).
(4) Πλείσται Γερμανικαὶ λέξεις, Γοτθικῆς ἀρχῆς, εὐρίσκονται ἐν τῇ Ἀλβανικῇ· ἀλλ' αὐτῇ ἢ ἀναλογία ἐξηγεῖται: εὐκόλως καθέως οἱ Γότθοι κατήγοντο ἐκ τῶν Σκυθῶν.

δόσεις τὸν Καύκασον θεωροῦσιν οἰκιστὴν τοῦ Προμηθέως, ἐξ οὗ λέγουσιν ὅτι κατάγεται ὁ Δευκαλίων· ὁ Πλάτων τέλος λέγει, ὅτι οἱ Πέλασγοὶ ἦσαν ἀρχαιότεροι τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν τελετὰς παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐδανείσθησαν οἱ Ἕλληνες.

Ὁ Πίνδος ἐστὶν ἡ ἀρχαιοτάτη ἐγνωσμένη κατοικία τῶν Πελασγῶν· τὸ δὲ ὄνομα τούτο ἐκ τοῦ Σανσκριτικοῦ Pindhia ἢ Vindia· ὁ Παρσσοὺς ἐπίσης ἐκ τοῦ Paranscha, καὶ τὸ ὄρος Κύνθος ἐν Δήλῳ ἐκ τοῦ Kuntha ἱεροῦ λόφου.

Δειχθεῖσιν τῆς καινῆς καταγωγῆς τῶν Σκυθῶν καὶ Ἑλλήνων διὰ τῶν παραδόσεων, τῶν ἱστορικῶν ἀφηγήσεων, τῆς συγγενείας τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς φυσικῆς ὁμοιότητος, ἐξηγεῖται διατὶ τὰ πλείστα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἔχουσι σημασίας ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ, καὶ διατὶ τόσαι ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις ἐκ στοιχείων Ἀλβανικῶν συντίθενται.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΜΑΤΘΑΙΟΣ Κ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΜΩΑΜΕΘ ΠΡΟΣ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥΣ

ἐν αὐτογράφῳ.

—ooo—

Ὅτε περὶ τὸ ἔτος 640. μ. Χρ. ὁ Ἡράκλειος ἀπὸ πατριάρχου ἐν Καρχηδονίᾳ ἀνέβη τὸν θρόνον τῶν Καισάρων ἐν Βυζαντίῳ βασιλεὺς καὶ πιστὸς ἐν Χριστῷ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων, ἐφάνη ἐν Ἀραβίᾳ ἀνὴρ ἀπαίδευτος μὲν ἀλλὰ μέγας τὸν νοῦν καὶ τὴν εὐφυΐαν, τοῦ ὁποίου προορισμὸς ἦτο νὰ γίνῃ θεμελιωτῆς νέας θρησκείας, διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ πολυθεϊσμοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρίας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ, Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Ἄβδ-Ἄλλαχ, κηρύττων τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν, ἀθανάσιον ψυχῆς καὶ ἀνταπόδοσιν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, καὶ ἐμφανιζόμενος ὡς ὁ παρὰ τοῦ Μεσσίου προαγγελθεὶς Πιράκλητος, προφήτης (Nebj) καὶ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ (Bassul Allah), προσείλκυσεν ἑαυτῷ προσηλύτους, ἄλλους μὲν κερδαίνων διὰ τῆς τοῦ λόγου πειθοῦς, ἄλλους δὲ ἀναγκάζων διὰ τοῦ ξίφους.

Διωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Μέκκας παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φυλῆς, τῶν Κορεῦσίων, κατέφυγεν εἰς τὴν ἀλλοτε μὲν Ἰαθρίβιν, ἔκτοτε δὲ Μεδίαν κληθεῖσαν πόλιν κατὰ τὸ 622. μ. Χρ. ἔτος, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστρέψας κατὰ τῶν ἐθρῶν του ἀπὸ νίκης εἰς νίκην, εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Μέκκαν τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν πόλιν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐνηγκαλίσθησαν τὸ νέον δόγμα, γενόμενοι οἱ θερμότεροι αὐτοῦ ὀπαδοί. Ἡ φυγὴ τοῦ Ἐγείρα (Hegireh ἀραβ. = φυγὴ) κατέστη ἀρχὴ χρονολογίας τῶν πιστῶν τοῦ Ἰσλάμ, καὶ ὀλοκλήρως ἡ Ἀραβία συνέστη εἰς ἔθνος ἐν, μὲ μίαν γλῶσσαν καὶ μίαν θρησκείαν, καὶ μὲ

ἕνα κυριάρχον πνευματικόν τε καὶ κοσμικόν, τὸν Ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ γῆς Τοποτηρητὴν του (Khalifa = Χαλίφης, τοποτηρητής).

Ἡ Αἴγυπτος, ἐν τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ποτὲ δὲν εἶχε φθάσει εἰς μεγαλύτεραν παραλυσίαν καὶ ἀθλιότητα κυβερνήσεως παρὰ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς εὐρίσκετο διηρημένος εἰς δύο διακεκριμένους τάξεις ἀνθρώπων, ἀλλήλαις ἀντικειμένους καὶ διαφερούσας καθ' ὅλα, τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ κυβερνωμένων. Οἱ κυβερνητῆς ἦσαν Ἕλληνες ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς ἐκταταμένης αὐτοκρατορίας, στρατιωτικοί, πολιτικοί καὶ οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι, κληροῦχοι γαιῶν, ἐνοικιστὰι προσόδων καὶ ἔμποροι· οὗτοι πρεσβεύοντες τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ πρωτεύουσῃ ἐπικρατοῦν τῆς ὀρθοδοξίας δόγμα, καὶ διὰ τοῦτο Μελεχίται ὀνομαζόμενοι ἦτο βασιλικοί, ἀν καὶ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ἦσκον ὁμῶς μεγίστην ἐν τῇ χώρᾳ ἐπιφρόνην, ἔχοντες αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν ἐν χερσὶ, καὶ ἀπολαμβάνοντες τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἰς ἀπάσας αὐτῶν τὰς διαχειρίσεις πρὸς βλάβην τῶν ἐγγυρίων. Οἱ Αἰγύπτιοι (Qypt, Κόπται), μονοφυσίται τὸ δόγμα καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν Ἰακώβου τοῦ Βαραθαίου ἢ Ζαυζάλου, δι' ἧς καὶ Ἰακωβίται καλούμενοι, ἀποτελοῦντες τὸν κύριον τῆς Αἰγύπτου πληθυσμὸν, ἐργάται, μηχανικοὶ, τεχνίται, γεωργοί, δοῦλοι καὶ ὑποτελεῖς, ἦσαν οἱ κυβερνώμενοι καὶ φορολογούμενοι, ὑποφέροντες ἀπειρα δεινὰ παρὰ τῶν ξένων κυρίων των, καὶ ὑποκείμενοι ἀείποτε εἰς ἀγχαρείας, βάσανα καὶ διωγμούς. Αἱ κατοικοῦσαι τὴν Αἴγυπτον αὐταὶ δύο τάξεις, ἀν καὶ ζωσσι πλησίον ἀλλήλων αἰῶνας ὀλοκλήρως, διέμενον ὁμῶς ἀείποτε ἐχθραὶ καὶ τρέφουσαι ἀσπονδον μίσος, οὐδέποτε ἀναμιγνύμεναι ἢ συγχωνευόμεναι, ἀλλ' ὑποβλέπουσαι καὶ ἀποστρεφόμεναι μέχρι θανάτου ἀλλήλας.

Καὶ αὐτῇ τῆς Αἰγύπτου ἡ ἐκκλησία ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν τοῦ τόπου διαίρεσιν· οἱ πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας διοριζόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' ἐκλογὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνικοῦ ἱερατείου, ἀφορίζοντες καὶ καθαιροῦντες τοὺς ἐντοπίους κληρικούς ὡς αἰρετικούς, οἰκισιοποιοῦμενοι τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀρπάζοντες τὰ κτήματα τῶν ναῶν, ἐπλήρουν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα μὲ πρόσωπα ξένα, ἐπὶ τὸ πλείστον Βυζαντινὰ, καὶ διέθετον τὰ τοῦ κλήρου κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀνευ συγκατανέσεως τῶν κοινοτήτων καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐγγυρίως κληρὸς, εἰς τὸ σχίσμα τῶν Ἰακωβιτῶν ἀνήκων, ἀποσυρόμενος εἰς τὰ πολυπληθῆ μοναστήρια τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ εἰς τὰς σκήτας τῆς Θηβαίδος, ὑψωνεν ἐπὶ τῆς πατριαρχικῆς ἑδρας ἀρχιερεῖς τῆς ἐκλογῆς του διαμφορητοῦντας τίτλους καὶ δικαίωματα πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερουσαλῆμ, καὶ ἐδρεύοντες νῦν μὲν ἐν Θηβαίδι, καὶ ἄλλοτε ἐν Ἀθρίβει (Atrib ἀραβ. πλησίον τοῦ χωρίου Πένχα).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκυβέρνησα ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Αἰγύπτου ἐν ὀνόματι τοῦ Ἡρακλείου ὁ μέγας Χάκ ἦτοι ἑπαρχος Γιαρῆχ, υἱὸς τοῦ Ματθᾶ, ὑπὸ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Ἰωάννης Μεκαύκης, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων Μακούκος (Μαρούκος) ὀνομαζόμενος. Οὗτος, βυζαντινῶν καταγωγῆς, ἀλλ' ἀνήκων ἐκ μητρὸς εἰς τὸ γένος τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἰκωβίτης ἐν τῷ κρυπτῷ, ὠρελούμενος ἀπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ταρχῶν, καὶ μάλιστα ὅτε ὁ Ἡράκλειος ἐνηγολεῖτο εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον (622 — 628 μ. Χρ.), ἤρχισε νὰ σχεδιάζῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ τὴν ὑψώσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς χώρας, καλῶν ἑαυτὸν ἔατοπε « Ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων » (Aazim el Qaybt ἄραβ.), καὶ καθυστερῶν τὸν ἐτήσιον τῆς ὑποτελείας φόρον. Τὸν πραγματικὸν χωρισμὸν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δὲν ἠδυνήθη ὁμοίως νὰ κατορθώσῃ, διότι παρ' ἐλπίδα ὁ Ἡράκλειος ἐξῆλθε νικητὴς ἀπὸ τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου, ἐν ᾧ ὁ Γιαρῆχ ἐπερίμενε ἀτυχῆ αὐτοῦ ἐκδραῖν ἵνα ρίψῃ τὸ προτωπιεῖον καὶ κηρυχθῆ αὐτόχρημα βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου.

Πρὸ τῆς λήξεως ἐστὶ τοῦ περσικοῦ πολέμου, περὶ τὸ τέταρτον τῆς Ἑγείρας ἔτος (625—626 μ. Χρ.), ὁ Ἰωάννης Μεκαύκης ἦτο Γιαρῆχ, εἶχε συνάψει σύμβασιν συμμαχίας μετὰ τινῶν ἐθνικῶν ἀραβικῶν πατριῶν, καὶ μάλιστα τῶν Μαλικιδῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Θακῶν, αἵτινες ἐφέροντο ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Μωάμεθ· εἰς πρεσβείαν τινὰ αὐτῶν πρὸς τὸν Μεκαύκην, τὴν ὁποίαν συνώδεε Μουαίρας τις ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς φυλῆς, ὁ Μεκαύκης συνεβούλευσε τὴν ἔνωσιν τῶν διαφόρων ἀραβικῶν φυλῶν, τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Μωάμεθ καὶ ὁμολογίαν τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ὥστε ἐν τῇ σχεδιαζομένῃ ἀνεγέρσει τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τῶν Βυζαντινῶν νὰ ἔχῃ ὅλον τὸ ἀραβικὸν ἔθνος μετὰ τοῦ προφήτου αὐτῶν μεταξὺ τῶν συμμαχῶν του. Ὁ πατριάρχης τῶν ἰκωβιτῶν Βενιαμίν, ὅστις τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχε καθαιρεθῆ καὶ διωχθῆ τῆς πατριαρχικῆς ἑδρᾶς δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ διὰ νὰ ἐκφυγῇ τὸν διωγμὸν τῶν Μαλιχιδῶν, ἠναγκάσθη νὰ σωθῆ εἰς τὰ μοναστήρια τῆς Θεβαΐδος, ἐφάνη βοήθης τοῦ Μεκαύκου εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς του προετοιμασίας, πείθων καὶ αὐτὸς τὴν ἀραβικὴν πρεσβείαν ἵνα ἀναγνωρίσωσι τὸν Μωάμεθ ὡς προφήτην, καὶ ἐνωθέντες μετ' αὐτοῦ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ Μουαίρας ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμόν, καὶ γενόμενος πιστὸς τοῦ Μωάμεθ ὀπαδός, κατέστη μέσον φιλιώσεως καὶ ἀνταποκρίσεως μεταξὺ τοῦ προφήτου καὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἀντιβασιλέως.

Περὶ τὸ ἕκτον τῆς Ἑγείρας ἔτος (μεταξὺ τοῦ 627 καὶ 628 μ. Χρ.) ἐπεμψεν ὁ Μωάμεθ πρὸς τὸν Μεκαύκην πρεσβείαν, πρῶτος τῆς ὁποίας ἦτο Χατίβ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβι-Βαλτᾶ, μετ' αὐτογράφου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, καὶ προφορικῆς προσηλύσεως

ἵνα ἀναγνωρίσωσι τὸν Ἰσλάμ αὐτὸς τε καὶ τὸ ἔθνος του. Ἄλλ' εἰς τὸ μεταξὺ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος σχέδια τοῦ Μεκαύκου ἠλλαζαν μορφήν· ὁ Ἡράκλειος ἐξελθὼν τὸ ἴδιον ἔτος νικητὴς ἐκ τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου, ἐδίδεν ἀφορμὴν φόβου μᾶλλον ἢ ἐλπίδος εἰς τὸν καλίμβουλον τῆς Αἰγύπτου Ἀντιβασιλέα, καὶ ὁ Μεκαύκης μὴ σφοδρῶν πλέον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀνταρσίαν, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν ἐπικίνδυνον προφήτην, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μωάμεθ κολακευτικωτάτην μὲν, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ προκειμένου ἔγγραφο ἀπάντησιν, καὶ ἐξέθεσε προφορικῶς εἰς τὸν Χατίβ, ὅτι εἰ καὶ ἀνεγνώριζεν αὐτὸς πρῶτος τὴν θεῖαν τοῦ Μωάμεθ ἀποστολήν, καὶ προέτρεψε μάλιστα πολλὰς τῶν ἀραβικῶν φυλῶν ἵνα ἀσπασθῶσι τὸ δόγμα του, ὁμοίως εἰς τὰς νῦν περιστάσεις δὲν ἠδύνατο προφανῶς νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον, διότι οἱ Αἰγύπτιοι, τοῦ θρησκευματός των σφόδρα ζηλωταί, δὲν ἠθελον τὸν ἀκολουθήσει· ἐπιφυλακτικῶς δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο εἰς μέλλουσαν εὐκαιρίαν, προσεκάλει ἐχευμένην ἐκ μέτρους τοῦ προφήτου, ἵνα μὴ ἐνοχοποιηθῆ προῶρως καὶ ἀκίρως ἐμπροσθεν τοῦ λαοῦ του καὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ κυριαρχοῦ αὐτοῦ, ὅτι τάχιον ἢ βράδιον αὐτὸς ὁ ἴδιος προφήτης ἢ οἱ διάδοχοί του ἠθελον γενῆ τῆς χώρας κύριοι διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ βοήθειας αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις ἠδύνατο νὰ ἐξαρκεσῇ πρὸς τὸ παρὸν εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ προφήτου.

Ὁ ἀραβὺ συγγραφεὺς Σοϊούτης ὁμιλῶν περὶ τῶν ἄνω συμβάντων ἀναφέρει κατ' ἄλλους συγχρόνους τῶν πραγμάτων χρονογράφους τὰ ἀκόλουθα· « Τὸ ἕκτον ἔτος Ἑγείρας, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ὁ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ ἐπεμψεν πρεσβεῖας παρὰ τισὶ τῶν βασιλέων· ἔστειλε δὲ Χά-βιτ υἱὸν τοῦ Ἀβι-Βαλτᾶ παρὰ τῷ Μεκαύκῃ, ἀντιβασιλεὶ ἐν Ἀλεξάνδρῃ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γράμματα διὰ τὸν ἡγεμόνα. — — — Καὶ αἴτησιν τοῦ Μεκαύκου δις ἀνέγνωσεν [ὁ Χατίβ] εἰς ἐπήκουον τὸ γράμμα τοῦ προφήτου, καὶ τὸδε ἐστὶ τὸ περιεχόμενον· « Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τοῦ οὐκ ἐκτίμωνος καὶ ἐλευθύντος, παρὰ Μωάμεθ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστόλου αὐτοῦ, πρὸς Μακούκην ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων. Εἰρήνη τῷ ἀκούουσι τὴν εὐθείαν ὁδόν. Μετὰ τοῦτο προσκαλεῖσαι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἰσλάμ· ἀσπάσθητι τὸ δόγμα αὐτοῦ μετ' εὐκρινείας, καὶ ὁ Θεὸς ἀνταποδώσει σοι αὐτὸ διπλάσιον, ἐὰν δὲ ἀποστρέψῃ, ἐπὶ σὲ τὸ κριμα τῶν Αἰγυπτίων. Λαοὶ τῆς Βίβλου, προσέλθετε εἰς τὸν λόγον τῆς ἰσότητος ἡμῶν· οὐδένα ἡμεῖς λατρεύομεν εἰμὴ τὸν Θεόν, οὐδὲ κηριστῶμεν κινωγόν αὐτῷ τινα, οὐδὲ ἐκλέγει τις ἐξ ἡμῶν τὸν ὁμοίον του εἰς κύριον, κατὰ προτίμησιν παρὰ τὸν Θεόν. Ἐὰν ἀρνηθῆτε λέγω ὑμῖν· μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθε μουσουλμάνοι. » Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ γράμματος ὁ Μεκαύκης τὸ ἔθεσεν ἐντὸς κιβωτίου ἐλεφαντίνου καὶ ἐσφράγισεν αὐτὸ μετὰ τὴν σφραγίδα αὐτοῦ· μετεπέμψατο δὲ γραφεὶ γράφοντα τὴν ἀραβικὴν καὶ ὑπηγόρευ-

σεν αὐτῷ τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν· « Μωάμεθ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀβδ-Ἀλλαχ παρὰ Μεκαύκου τοῦ ἡγεμόνου τῶν Αἰγυπτίων, χαίρειν· ἀνέγνων τὴν ἐπιστολήν σου καὶ ἐνόησα τὰ λόγια σου καὶ τὸ κήρυμά σου· ἐγίνωσκον, ὡς ἀληθῶς, ὅτι προφήτης ἐμελλεν ἐμφανισθῆναι ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ Συρίας αὐτὸν περιέμενον. Τὸν ἀπεσταλμένον σου ἐδέχθη μετὰ τιμῆς καὶ δόξης, ἐπιστρέφοντι δὲ ἔδωκα αὐτῷ δῶρα διὰ σὲ νεάνιδας δύο καταγωγῆς εὐγενούς, πλοῦσια ἐνδύματα καὶ ἡμίονον μίαν, παρακαλῶ σε δὲ ἵνα δεχθῆς αὐτὰ πρὸς ἰδιαίτεράν σου χρῆσιν. »

Κατ' ἄλλους συγχρόνους συγγραφείς αἱ δύο νεάνιδες ἦσαν ἀδελφαὶ τελείας καλλονῆς καὶ ὠραίου-

τητος ἐκ τοῦ χωρίου Hafn, πλησίον τῆς Esneh, καὶ ὀνομάζοντο Καισαριανὴ καὶ Μαρία. Ταύτας ἐπεμψεν ὁ Μεκαύκης πρὸς τὸν προφήτην ὡς δῶρον, ἐστὶ δὲ ἡμίονον φαῖαν, ὄνον τῆς ἰδίας χοιρᾶς, ὑφάσματα τῆς Αἰγύπτου τὰ λεγόμενα καβάδια, μέλι τῆς Πένγας καὶ ἀργύριον ὡς χρηματικὴν διὰ τοὺς συμμαχούς βοήθειαν.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Προφήτου πρὸς τὸν Μεκαύκην διέσωσεν ὁ Σοϊούτης εἰς τὰ Καϊρινά χρονικά του, ἀλλὰ περὶ τοῦ αὐτογράφου οὐδεὶς ἐγίνωσκε τι μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὅτε κατὰ τύχην εὗρεθῆ τὸ πολυτίμιμον τοῦτο χειρόγραφον. Στέφανος Βαρθελεμῆς, Γάλλος εἰδήμων τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ καθηγητὴς αὐτῶν ἐν Καίρῳ,

εις επίσκεψίν τινα αἰγυπτιακῶν μοναστηρίων πρὸς ἀνεύρεσιν ἀραβικῶν χειρογράφων κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1850 ἔτους, ἐφθάσεν εἰς Μοναστήριον καλούμενον αὐτῶν Μαρτύρων πλῆσιον τοῦ χωρίου Ἐχιμί (Χέμις καὶ Πανόπολις) τῆς Θεβαΐδος· ἐκεῖ δὲ μεταξὺ ἄλλων ἠγόρασε παρὰ τῶν μοναχῶν καὶ ἀραβικὸν χειρόγραφον τῆς μέσης ἐποχῆς, διαλαμβάνον περὶ ἀλχημείας, δεδεμένον ὅμως ἐντὰς στοιβάδας παλαιᾶς διφθέρας, περιγερούσης κοπιτικῆν μετάφρασιν τῶν Εὐαγγελίων. Ἡ ῥάξις τοῦ χειρογράφου ἦτο κεκαλυμμένη δι' ἄλλης διφθέρας, ἐκ δέρματος γαζέλλης, μελανῆς ἐνεκα παλαιότητος, λίαν εὐθρύπτου καὶ σκοληκυδρώτου κατὰ τὸ κεντρικώτερον τῆς μέσης, φερούσης ἴχνη ἀμυδράκουσιων ἢτοι ἀρχαίων ἀραβικῶν χαρακτῆρων.

Ἐξελίττων τὸ χειρόγραφον ὁ Βαρθελεμῆς ἠναγκάσθη νὰ τὸ διαβρῆξῃ πρὸς ἀποφυγὴν ἐντελοῦς διαθρύψεως· ἀλλ' οὕτως ἐξηράνισεν ἀέκων τινὰς τῶν καὶ ἄλλως ἀμυδρῶν χαρακτῆρων· ἀρκετὸν ὅμως μέρος ἔμεινεν εὐανάγνωστον ἵνα καταδείξῃ τὴν πλήρη τοῦ εὐρήματος ἀξίαν, καὶ μάλιστα ἡ ἀρχὴ «Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος παρὰ Μωάμεθ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀποστόλου αὐτοῦ πρὸς Μακκούκον, ἠγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων.»

1. Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος παρὰ Μωάμεθ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστόλου αὐτοῦ πρὸς Μακκούκον ἠγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων εἰρήνην ἐκείνῳ
2. ὅστις ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν· μετὰ δὲ [τοῦτο σὲ πρὸς-]
3. καλῶ [εἰς τὴν πίστιν τοῦ] Ἰσλάμ· ἀσπάσθητι
4. τὸ δόγμα αὐτὸ μετ' εἰλικρινείας· ὁ Θεὸς [ἀνταποδώσει] σοὶ αὐτὸ διπλάσιον.
5. Ἐάν δὲ ἐπιστρέψῃ, ἐπὶ σὲ τὸ κρίμα τῶν Αἰγυπτίων.
6. Ὡ λαοὶ τῆς Βίβλου, προσέλθετε εἰς τὸν λόγον
7. τῆς ἰσότητος ἡμῶν· οὐδένα ἡμεῖς λατρεύομεν εἰμὴ τὸν Θεόν,
8. οὐδὲ καθιστῶμεν κωνωνόν [αὐτῷ τινά], οὐδὲ ἐκλέγει τις ἐξ ἡμῶν
9. τὸν ὅμοιον τοῦ [εἰς κύριον κατὰ προτίμησιν παρὰ] τὸν Θεόν.
10. Ἐάν ἀρνηθῆτε λέγω ὑμῖν· μάρτυρες ἔσεσθε, [ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα] Μουσ-
11. οὐλμάνοι.

Θ ε ο ὕ

Ἀ π ό σ τ ο λ ο ς

Μ ω ά μ ε θ.

Ἡ γραφὴ φέρει τὸν ἀρχαῖτατον κουρικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὁ γράψας διακόπτει τὰς λέξεις ἐνίοτε εἰς τὸ τέλος τῆς γραμμῆς μὴ φροντικῶν περὶ τῆς ὀρθογραφίας. Φέρει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἀντὶ ὑπογραφῆς αὐτῆν τοῦ προφήτου τὴν σφραγίδα εἰς τρεῖς γραμμὰς ἀναγινωσκουμένην, Allah Ras-ul Mohammed, Θεοῦ Ἀπόστολος Μωάμεθ. Περὶ τῆς τοῦ Προφήτου σφραγίδος ἀναφέρων ὁ Σουλτάν Μέλεχ - ἔλ - Ἀσράφ Ἰσμαήλ εἰς τὰ χρονικά τοῦ ἐξδόμου τῆς Ἑβραίας ἐ-

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1851 ἐπεμψεν ὁ Βαρθελεμῆς ὁμοίωτα εἰς τινα μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, καὶ εἰς ἄλλα τῆς ἐν Παρίσιος Ἀσιατικῆς Ἐταιρείας, καθὼς καὶ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἔρευναν καὶ σπουδὴν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων σοφῶν, λαθῶν τὴν πρόοικον νὰ διαφυλάξῃ τὸ χειρόγραφον μεταξὺ δύο ὑέλωνων πλακῶν πρὸς περαιτέρω συντήρησιν καὶ εὐκολωτέραν χρῆσιν τοῦ πολυτίμου τούτου μνημείου τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ Ἰσλαμισμού.

Τὰ σταλεῖντα ὁμοίωτα ἦσαν ἀσάφῃ, καὶ ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ πρωτοτύπου γραμμῶν μόναι αἱ δύο πρῶται καὶ τὸ ἥμισυ τῆς τρίτης ἀνεγνώσκοντο· ἀλλὰ μὲ καταλληλότερον φῶς καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν σημερινὴν τῶν χειρογράφων κατάστασιν δύνανται πάσαι αἱ γραμμαὶ νὰ διακριθῶσιν, ἐκτὸς τῶν ὀλοτελῶς ἀπεσβεσμένων λέξεων, καὶ τοῦ σκοληκυδρώτου μέρους, ἅτινα δύνανται ὅμως εὐκόλως νὰ ἀναπληρωθῶσι διὰ τοῦ σωζομένου κειμένου τῆς συγγραφῆς τοῦ Σοιοῦτη.

Πρὸς τελειότεραν καὶ πληρεστέραν γνῶσιν τοῦ χειρογράφου καὶ τοῦ ἐλλείποντος μέρους, ἐπισυνάπτεται τὸ ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι ὁμοίωτον, εἰς δὲ τὴν παρούσαν ἡ κατὰ λέξιν καὶ γραμμὰς μετάφρασις αὐτοῦ.

τοῦ λέγει· «Ὁ Μωάμεθ ἐποίησατο σφραγίδα πρὸς ἡρώσιν του, εἰπόντων τινῶν αὐτῷ, ὅτι οἱ ξένοι βασιλεῖς δὲν ἐδέχοντο γράμματα ἀνευ σφραγίδος· ἐγαράξατο δὲ ἐν τρισὶ γραμμαῖς ἐπὶ τὴν σφραγίδα τὴν ἐπιγραφὴν Μωάμεθ Ἀπόστολος Θεοῦ, ἐκάστης τῶν λέξεων πληρούσης μίαν γραμμὴν· Μωάμεθ τὴν πρώτην κάτωθεν, Ἀπόστολος τὴν μέσην, καὶ Θεοῦ τὴν ὑψίστην.»

Ὁ ἀνακαλύψας τὸ χειρόγραφον Βαρθελεμῆς κα-

τέσση ἔκτοτε ἐμμανῆς, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν τὴν ὅποιαν προεξένησεν αὐτῷ ἡ σπουδαίτης τοῦ εὐρήματός του. Οἱ συγγενεῖς τοῦ κύριου γινόμενοι τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ θησαυροῦ καὶ ἀνεκτιμήτου μνημείου τῆς ἀρχαιότητος, τὸ μετέφεραν πρὸ δύο μηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ προσέφεραν δῶρον εἰς τὴν ἀνώτατον σχολῆν τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ Χαλίφην, τὸν βασιλεύοντα Σουλτάνον.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 12 Δεκεμβρίου 1859.

ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

—οοο—

Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τῶν πρωτοστάτων τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης φάλαγγος τῶν ξένων, οἵτινες διὰ τῆς διανοίας ἀνήκουσιν ἐτι μᾶλλον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν θρῆψασαν καὶ τεκοῦσαν αὐτούς, ὁ συνταγματάρχης Μαρτίνος Λεῖκ, τὸ τρίτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἄγων.

Ὁ Παισιανὴς οὗτος τῶν νεωτέρων χρόνων, εἶναι ὁ πολυτιμότερος τῶν ὁδηγῶν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀνευρῶν καὶ καταδείξας τὰ ἴχνη ἃ ἀφῆκεν ἡ ἱστορία καὶ ἡ δόξα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Ὡς ἀξιοματικὸς τοῦ ἀγγλικῆς πυροβολικῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος εἰς ἑκτακτὸν ὑπηρεσίαν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐπεμψθεὶς, ἐπεδόθη εἰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους περιηγήσεις πάντων τῶν μερῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μετὰ κρίσεως ὀξυτάτης, περωτισμένης δὲ καὶ ὑπὸ εὐρείας ἀναγνώσεως καὶ ἐπιμελοῦς μελέτης τῶν ἀρχαίων, ἀνεκρένησε τὴν τοπογραφίαν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, πόλεων καὶ μνημείων, καὶ ἐξέδωκε πρῶτον μὲν διτόμον σύγγραμμα, «Ἀθῆναι καὶ Ἀττικὴ» ἐπιγραφόμενον, καὶ μετὰ τοῦδε διαμένον τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀρχαιολόγων βοήθημα ὡς πρὸς τὴν τοπογραφικὴν γνῶσιν τῆς πρωτεύουστος ταύτης τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ· μετὰ ταῦτα δὲ βαθμηδὸν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐξέδωκε τετράτομον περιήγησιν εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, τρίτομον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἣν μετὰ ταῦτα ἐπλούτισε διὰ νέου τίμου προσθηκῶν καὶ ἐπιδιορθώσεων, ἐπιγραφόμενον «Πελοποννησιακά», καὶ μονότομον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐγραψε δὲ προσέτι, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ παιδείᾳ διακρινόμενης συζύγου του, πραγματεία ἐπιγραφόμενη «Νομισματικά Ἑλληνικά», ἧς τὸ τελευταῖον μέρος ἐξέδοθη ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του. Πολὺν δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν φήμην του καὶ ἕτερον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Ἄλλὰ καὶ ἄλλας διαφόρους ἀρχαιολογικὰς μονογραφίας ἐξέδωκε κατὰ καιροῦς, ἀναγνοῦς αὐτὰς εἰς τὴν Β. ἐταιρίαν τῶν ἀρχαιολόγων, ἢ τὴν ἀρχαιολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λονδίνου, ἧς, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκαδημιῶν, ἦν δραστηριώτατον μέλος.

Ἄλλ' οὐ μόνον παιδεῖν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ καρδίαν ἑλληνικὴν εἶχεν ὁ Λεῖκ, καὶ οὐδέποτε ἐπαύσατο συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, τῆς τε ἐλευθέρως καὶ τῆς μὴ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξέδωκε τὸ 1826 ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, πνεύσαν φιλελληνισμόν, ἔκτοτε δὲ, ὅσάκις ἐπρόκειτο ἐνώπιον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δικαστηρίου περὶ συμφερόντων ἑλληνικῶν, πάντοτε ὕψου γενναίαν ὑπὲρ αὐτῶν φωνήν. Καὶ ὅτε μὲν ἡ Ἀγγλία εἶχε προτείνει ἀξιώσεις ἐπὶ δύο ἑλληνικῶν νησιδίων, ὁ Λεῖκ ἐξέδωκε φυλλάδιον ἀποδεικνύον τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν ὅτε δ' ἡ Ἑλλὰς ἐτέλει τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἀνεξιδιάσεως αὐτῆς εἰς Βασιλείον, ὁ σταθερὸς αὐτῆς φίλος ἐδημοσίευσεν ἕτερον φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον· «Ἡ Ἑλλὰς μετὰ εἰκοσιπενταετῆ προστάσιον.» Ἐν δὲ τῷ προοίμιῳ τοῦ ἐσχάτου αὐτοῦ νομισματικῆς συγγράμματος· «Ἄν, λέγει, ἡ Ἀγγλικὴ κυβερνησις ἀκούουσα τὴν φωνὴν τῆς δημοσίου γνώμης, καὶ προσέχουσα εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων τῆς ἀνθρωπότητος, εἶχε κατὰ τὸ 1824 ἐπελάβῃ ἐν Ἀνατολῇ, δὲν ἤθελεν ἔχει τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος ὅτι ἐγένετο παραίτιος τῆς καταστροφῆς χιλιάδων χριστιανῶν, ὅτι ἐπὶ τριακονταετηρίδῃ ἀνεχάριτες τὴν περίοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν τῇ Μικρασίᾳ, ὅπου τὰ ἐρείπια τῶν Κυθωνίων, μιᾶς τῶν πρὸ ὀλίγου λαμπρότερων ἐστιῶν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, μένουσιν ἐτι ὡς μνημεῖα τῶν συνεπειῶν τῆς Βρετανικῆς οὐδετερότητος.» Προστίθησι δὲ προφητικῶς ἐτι· «Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον τῶν συγγραμμάτων του, δ' ὡν κύριον σκοπὸν εἶχε νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας γνωστὴν τὴν Γεωγραφίαν καὶ τὰς ἀρχαιότητας τῶν χωρῶν ἃς εἶχον δοξάσει οἱ πρόγονοι αὐτῶν, καὶ νὰ τοῖς δώσῃ ἐννοιάν τινα τῶν πολυπληθῶν εἰσέτι σωζομένων μνημείων, τῶν παριστῶντων μέγα μέρος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.»

Τοῦ εὐγενοῦς λοιπὸν ἀνδρὸς αἱ ἐργασίαι τὴν Ἑλλάδα ἀπέβλεπον, καὶ αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ λέξεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπετείνοντο, προσκαλοῦσαι τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀγάπην καὶ εἰς σπουδὴν τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀρχαιότητος. Ἐξοχὸν ἀρχαιοδίφην ἀπώλεσεν ἐν τῷ Λεῖκ ἡ ἐπιστήμη, ἡ Ἀγγλία ἄνδρα ἐπίσημον, καὶ ἡ Ἑλλὰς γενναῖον καὶ ἐνθερμον φίλον. Τὴν ἐκφορὰν του παρηκολούθησαν, ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων, ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Κ. Τρικούπης μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς πρεσβείας, καὶ τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν μετὰ συγκινήσεως εἶδε τὸν ἀποδοθέντα τοῦτον εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης φόρον εἰς τὸν εὐκλεῆ φιλελληνα καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξηγητήν.

ROBERTOS EMMET.

(Συνίχ. 12α φυλλάδ 235, 236.)

—οοο—

Περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἡ εὐτυχὴς ἐπανάστασις τῆς Ἀμερικῆς ἐδίδαξε

πολλά και φοβερά προς τὰς κυβερνήσεις και τοὺς λαούς· πρὸ πάντων ὅμως τῆς ἐλευθερίας ἢ πνοῆς ἢ ἐλθοῦσα ἐκ τῆς Γαλλίας συνετάραξε τὰ πνεύματα ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἐξήψε τὰς φαντασίας, καὶ ἐξύψωσε τὸ αἶσθημα τοῦ δικαιοῦματος. Ἡ Γαλλία, ἔχουσα τὸν ἀφιλοκροδῆ αὐτῆς ἔρωτα διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἔρωτα τιμῶντα εἰς αἰῶνας τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789 ἔτους, ἐράνη εἰς τοὺς καταδυναστευμένους· ὡς ὁ ἐλευθερωτὴς ἄγγελος τοῦ κόσμου. Ἀνέκαθεν ὑπῆρξε μεταξὺ Ἰρλανδίας καὶ Γαλλίας συμπάθειά τις, ἥτις ἀνεζωπυρήθη ὑπὲρ ποτε κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ τῶντι εἶδομεν τὸ κοινὸν πνεῦμα ἐξοπνισθῆν συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους τόπους. Εἰς Δουβλίον καὶ εἰς ὅλας τὰς παραλίους πόλεις, οἱ ἐβελονταὶ οἱ ὀπλισθέντες πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, μετεσχηματίσθησαν εἰς ἐκτεταμένην ἑταιρίαν ὀνομασθεῖσαν τῶν *Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν*. Σκοπὸν δὲ εἶχον ν' ἀπαιτήσωσι τὰς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος αὐτῶν παρὰ τοῦ ξένου δυνάστου, οὐχὶ ὡς δούλοι ἰκετεύοντες τοὺς κυρίους των, ἀλλ' ὡς ἄνδρες ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ δίκαια αὐτῶν μετὰ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ νὰ συνενώσωσιν ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὴν σημαίαν ἐθνότητος, τὴν ὁποίαν δὲν ἴσχυε νὰ καταδαμάσῃ οὐδεμίαν τυραννίαν (1). Ἡ δ' Ἀγγλία, πιστὴ εἰς τὸ γνωστὸν ἀξίωμα τοῦ διαιρεῖν καὶ βασιλευσίν, ἀκαταπαύστως ὑπέβαλε τὰς φετρίας καὶ τὰ θρησκευτικὰ μίστη, ἵνα στερεώσῃ ἐδραιώτερον τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς. Ἐνῶ οἱ ἠνωμένοι Ἰρλανδοὶ ἐνθαρρύνοντες ἐκ τοῦ γενναίου πνεύματος τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνύψωσαν ὡς σημαίαν νέαν, ἀμοιβαίαν ἀνοχὴν καὶ τὴν λήθην ὅλων τῶν θρησκευτικῶν διαίρεσεων πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον (2).

Κατ' ἀρχάς (1794), ἡ ἑταιρία τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν ἐζήτησε μόνον τὴν ἀνεκρόφωσιν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τὴν πρῶτην καὶ πλήρη ἐθνικὴν ἀντιπροσώπευσιν, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν

Καθολικῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς δὲν ἀνεθιβάσαν ὑψηλότερον τὰς εὐχάς καὶ ἐλπίδας των· καὶ ὅμως ἐπειδὴ ἐφρόνον ὅτι ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας προήρχοντο ὅλαί αἱ δυστυχίαι τῆς Ἰρλανδίας, εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐλευθερωθεῖσα ἐκ τοῦ ζυγοῦ τούτου ἠθελεν ἐπαναλάβει τὸν φυσικὸν δρόμον τῆς εὐμερείας τῆς. Κατ' αὐτοὺς, ἡ θρησκευτικὴ καταδυναστεύσις ἦτο τὸ ἐλάχιστον τῶν παραπάνων των· τὸ ἐμπόριον, τὰ ἐργοστάσια, ὅλαί αἱ φυσικαὶ πηγαὶ τοῦ πλούτου τῆς ἐστέρουν ἕνεκα τῆς φιλοπόπτου καὶ ζηλοτύπου τυραννίης. Ἐνίοτε ἐπεθύμουν τὸν ὀριστικὸν χωρισμὸν τῆς Ἰρλανδίας ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας· καὶ τὸ ὑπέρτατον τοῦτο ἱατρικὸν ὡς τὴν μόνον σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἐφρόνον. Καὶ ὅμως μόνον τὸ 1798, ὅτε ἡ ἐπανάστασις ἐξεβράχη ἀκόντων αὐτῶν καὶ ἀπελάκτισεν, ὅπως πάντοτε συμβαίνει, τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς, ἀνέβρυσαν τὸν κύβον, ἐκτίσαντες εἰς κίνδυνον καὶ ἐαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ ἑταιρία ἐξετάθη καθ' ὅλην τὴν χώραν· οἱ ἐγκριτότεροι τῶν Ἰρλανδῶν κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἐγένοντο μέλη αὐτῆς, καὶ τὴν διεύθυνον διὰ συμβουλῶν. Ὁ ἄνεμος τῆς δημοτικότητος ἐπνεεν ἐκ τῆς ἀνταρσίας. Δυσκόλως ἐννοεῖ τις τί ἐστὶ φλογερὰ δίψα ἐλευθερίας, εἰσέτι ἀγνωστοῦ καὶ χρωματιζομένης διὰ τῶν ἀπατηλοτέρων γοησιῶν τῆς φαντασίας, εἰς λαὸν ἰσοδύναμον ἔχον τὸ πάθος πρὸς τὴν ἀπειρίαν, πάθος κινδυνώδες, διότι, πρὸς αἰώνιαν δυστυχίαν τῶν καταδυναστευμένων ἐθνῶν, ἡ πρώτη πείρα τῆς ἐλευθερίας ἀποκτάται διὰ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. « Ἀγνοῶ » ποία ἡρωικὴ φλόξ, » λέγει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κλογκουρῆ, « ἦναψε τότε καθ' ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς αἰθούσας τῶν μεγιστάνων καὶ εἰς τὰς καλύδας αὐτῶν τῶν χωρικῶν, ὁ αὐτὸς ηλεκτρικὸς σπινθὴρ ἔσειε συμπάσας τὰς ψυχάς, καὶ ἀνδρικὸν θάρρος ἐνεστάλαξε » καὶ εἰς αὐτῶν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων » τὰς καρδίας. »

Ἡ προσκόλλησις τοῦ Ἰρλανδικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν του, διακριτικὸν προτέρημα τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, καθίστα ἐπιεὶς εὐκολώτερον τὴν ἔνωσιν ταύτην ὅλων τῶν κλάσεων πρὸς τὸν αὐτὸν κοινὸν σκοπὸν. Καί τοι ὀφείλοντες σέβας πρὸς τὰ τετελεσμένα, λέγομεν ὅμως ὅτι ἐάν ποτε ἀγῶν ὑπῆρξε δίκαιος καὶ ἄξιος ἐπιτυχίας, ὑπῆρξε βεβαίως οὗτος ὁ τῶν Ἰρλανδῶν. ἐάν ποτε πάθη ἀναφάνησαν γενναῖα καὶ εἰλικρινῆ, ταῦτα ἦσαν τὰ ἀναφλέξαντα τοὺς Φίτζ Γεράλδ καὶ Ἐμμετ καὶ Ὁ Κόννορ. Τί πρὸς τὰ παράπονα τῶν Ἰρλανδῶν· τὰ τῶν ἀποικίων τῆς Ἀμερικῆς ἢ τὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ Ἰακώβου Β'; Ἐάν δὲν παραδεχθῶμεν ἐπὶ πολιτικῆς ἠθικῆς δύο ὕψεις ἔχουσαν, ἐπιεικῆ μὲν πρὸς τοὺς νικητάς, αὐστηρὰν δὲ πρὸς τοὺς ἠττηθέντας, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ποτὲ λαὸς δὲν καταδυναστεύθη πλέον ἐκείνων, καὶ ἐπομένως ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο νομιμωτέρα ἐπανάστασις. « Παράδοξον εἶναι, λέγει ὁ Κ. Δουβερζιὲ δὲ Ὁράν, πῶς ἔθνος καὶ

ἐ πολλῶν ἑκατομμυρίων συγκείμενον, ὑπέβρεν ἐπὶ » τοσοῦτον χρόνον τοσοῦτον ζυγόν (α.) »

Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ὅτι λαὸς ἀδύνατος ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν γειτόνος ἰσχυροτέρου. Πτωχοὶ καὶ ἄνευ στρατοῦ οἱ ἔλθετο ἀπεδιώξαν, κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, τοὺς Αὐστριακοὺς ἐκ τῶν ὁρέων των· κυριευθέντες πρὸς κείρον οἱ Πορτογάλλοι ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας ἀνέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν κατὰ τὸν 1571 αἰῶνα. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἶδομεν τὸν Ἑλλάδα ἀποτινάξασαν τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας· καὶ τὴν Βελγικὴν χωρισθεῖσαν ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας. Τὸ 1798, ἡ Ἀγγλία ταπεινωθεῖσα ἐν τῇ Ἀμερικῇ, εἰς πόλεμον οὐσα μετὰ τῆς Γαλλίας, ἀνήσυχος καὶ ἐντρομος ὡς πάντες οἱ τύραννοι ἕνεκα τῶν ταραχῶν τῆς Ἰρλανδίας, δὲν ἦτο ὅποια σήμερον παρίσταται. ἔχουσαν ἐκ φύσεως κλίσιν εἰς τὸ νὰ κρίνωμεν ὑπ' ὀψιν λαμβάνοντες τὰ γεγονότα, καὶ νὰ ἀπορρινόμεθα ὅτι τὸ μὴ γενομένον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ· ἀλλ' ἡ κλίσις αὕτη μᾶς ἀπατᾷ ἴσως ἢ φιλαυτία τοῦ νικητοῦ διαθορπτεται πλέον τῆς τοῦ ἠττηθέντος· οὐδὲ παραβλάπτουσαν τὴν κρίσιν ἡμῶν ἀποδεικνύοντες ἄνευ μεγάλων προσπαθειῶν, ὅτι τὸ ἐπιτυχὸν ἐμελλε νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ τύπος τοῦ θριάμβου μεταμορφοῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παρελθόντι ὥστε προτιμότερος ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἐσεμνύνοντο καταφρονούντες τὴν τύχην, ὅτε οἱ ἠττηθέντες ἦσαν μᾶλλον τῶν νικητῶν ὑπερήφανοι.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Ἰρλανδοὶ δὲν ὁμοιάζουσι τὰ ὑπερήφανα τέκνα τῶν Καθάρων τὰ ἀναθεραμμένα ὑπὸ τὴν σκιάν πίστεως ἐλευθερίας καὶ ἰσχυρίας, καὶ κλονήσαντα κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ νέου κόσμου τὴν τύχην τῆς Ἀγγλίας. Ὑπῆρξε πάντοτε παρὰ τοῖς ἀγροῖς κατοίκους τῆς χλοερᾶς Ἐρίνης (Erin) κρᾶμα διαφορετικῶν διαθέσεων, τὸ ὁποῖον ἤθελε καταστήσει δύσκολον τὴν εὐρεσιν κυβερνήσεως ἰκανῆς· νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ. Τὸ μίσος κατὰ τῆς τυραννίας, ἐπαναστατικὴ καὶ ἀνταρτικὴ τις βροπὴ συνυπῆρχον μετὰ κλίσεως πρὸς τὰς πομπὰς καὶ τὰς μοναρχικὰς μεγαλοπρεπείας. Ἴσως ἐν Γαλλίᾳ εὐρίσκονται ἴχνη παρομοίων ἀντιθέσεων· οἱ Ἀγγλοὶ ἔλεγον, ὅτι, « ὡς ὑπῆκοοι μὲν εἰσι κακοὶ, ὡς ἀντάρται ὅμως χειρότεροι. » Ἐάν ἡ ἐπανάστασις ἐθριάμβευεν, ἠθελεν εἶσθαι ἐπίφοβον μὴ ὁλος ὁ σωρὸς οὗτος τῶν Καθολικῶν, ἀμαθῆς καὶ τυφλός, ἐξετελισθεῖς ὑπὸ τῶν αἰώνων καταδιωγμοῦ, στρέψῃ τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀρχηγῶν. Ὁ πόλεμος γενομένος ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, ἠθελεν εἶναι κατασταθῆ δουλικός, καὶ οἱ γενναῖοι ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως θὰ ἐγίνοντο ἀναμφιβόλως τὰ πρῶτα θύματα. Ἀλλ' ἀπατώμεθα καὶ περὶ τὰ κακὰ καὶ περὶ τὰ κλά, ἢ δὲ ἀνθρωπότης δὲν εἶναι πάντοτε κακὴ ὅσον περιγράφεται. Τίς δὲν ἠθελε προῖδει ἀπὸ τῆς αἰφνιδίου ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων τὸ 1848, σιγνὰς βίβας

εἰς τὰς Γαλλικὰς ἀποικίας; Καὶ ὅμως τί συνέβη; ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία ἐθριάμβευσαν ἡσύχως, ἄνευ ἀταξίας.

Ὁμολογητέον ὅπωςδήποτε, ὅτι ἡ ἐκδοσις ἐδικαίωσε τοὺς μετρίφρονες πατριώτας τῆς Ἰρλανδίας, ὡς φέρ' εἰπεῖν τοὺς Γραττιάν, Κούβραν, Πόνσομבו, Βάριγκτων, κτλ, οἵτινες ἐφρόνον ὅτι ἡ πατρίς αὐτῶν νὰ μείνῃ μὲν προσκεκολλημένη εἰς μεγάλην ἐλευθερὴν κυβέρνησιν, νὰ ἐξασκῇ δὲ μόνη τὰ δικαιώματα αὐτῆς. Κατεγίνοντο μετ' ἰκανότητος καὶ θάρρους εἰς ἔργον ἀγονοῦ· εἰργάζοντο ὅπως παρειστάσωσιν ἀληθείαν τινα εἰς τοὺς ψευδεῖς τύπους ματαίου καὶ νόθου πολιτεύματος. Εἰ καὶ ἀτελεσφόρητοι ἔμενον οἱ ἀγῶνές των, εἶχον ὅμως ἐπιποθήσιν εἰς τὴν ἰσχύϊν τῆς ἐλευθερίας, ἵνα καταναγκάσωσι τὸν δυνάστην, εἰς ταχεῖαν ἢ βραδυτέραν ἀπονομὴν δικαιοσύνης πρὸς τοὺς καταδυναστευμένους. Δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἴδωσι ζῶντες ἀνατέλλουσαν τὴν αὐγὴν καλλιτέρων ἡμερῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ. Ὁ Ὄκονελ ὅμως, εὐτυχέστερος τῶν προκατόχων του, καὶ μετὰ χειρὶζόμενος ἐναλλάξ ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας τὸ πλῆκτρον τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, τοῦ φόβου καὶ τοῦ οἴκτου, προσῆψε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν αὐτὴν πολιτικὴν, λάμπιν καὶ μεγαλείον ἄτινα ἐπέστειρον τὰ βλέμματα τῆς Εὐρώπης. Οἱ εἰς τὸ μέλλον δικαιοθέντες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ εἴπωσιν ὅτι ἦσαν συνετώτεροι. Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ καταδικάσωμεν τοὺς πατριώτας Ἰρλανδοὺς διότι, ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐκείθεν τῶν θλασσῶν ἐπαναστατῶν, προέβλεπον καὶ ἐπεθύμουν ἄλλην τινα ἐκδοσιν. Πολλὰ εὐκόλως λησμονοῦμεν ὅτι οἱ σύγχρονοι ἠγνοῦσαν τὸ μυστήριον τοῦ μέλλοντος. Καὶ ἀληθῶς οὐδὲν ἀδεβαιοτέρου, καὶ τὸ μυστήριον ὅπερ οἱ ἱστορικοὶ κατέχουσι συχνὰ τοὺς καθιστᾶ ἀδίκους ἐκτιμητας τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν παθῶν τῶν προκατόχων των. « Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς » καὶ ἐν πολέμῳ οὐαὶ τοῖς ἠττηθεῖσι! » λέγει ὁ εὐγλωττος Λαμαρτίνος. « Δὲν κολακεύουσι μόνον » οἱ σύγχρονοι τὸ εὐδοκίμησαν ἐγκλήμα, ἀλλὰ καὶ » αὐτοὶ οἱ μεταγενέστεροι. Σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης » ἔχει τὴν ἀνανδρὸν ἢ μοχθηρὰν κλίσιν τοῦ ν' ἀποδίδῃ δίκαιον εἰς τὸν ἰσχυρὸν, καὶ νὰ καταδικάσῃ » τὴν ἀνεξετάτως τὸν καταβληθέντα (1). » Ἡ ἐπιτυχὴς τυραννία ἔχει τὸ ἴδιωμα νὰ ἐμφυτεύῃ τὸ ψεῦδος καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄδύτα τῆς ψυχῆς.

Ἀριθμοῦντες ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους αἱ βράσανοι τῆς καταδυναστεύσεως ἦσαν μικρότεροι, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ δεχθῶσιν ἐντίμως ἄνετον βίον εἰς τόπον δούλου, πρέπει νὰ ταῖωμεν πρῶτον τὸν πρῶτότοκον ἀδελφῶν τοῦ ἥρωός μας. Ὁ Θωμᾶς Ἀδδὴς ἔμμετ ὑπῆρξεν ἐν τῶν κυριωτέρων προσώπων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1798. Καταταχθεὶς τὸ 1796 εἰς τὴν ἑταιρίαν τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν, διεύθυνεν αὐτὴν μᾶλλον διὰ φρονίμων συμβουλῶν, καὶ διὰ δραστηρίας μετοχῆς εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Φύ-

(α) Revue des Deux Mondes. 1840.

(1) Lamartine, Vie de Césaire.

σει φιλότιμος, προσεκτικός, σιωπηλός, ἀν καὶ πλήρης πάθους, βαθύνοος καὶ φιλοκάγαθος, ἀλλὰ κατεχόμενος ὑπ' ἀρχῶν ἀκάμπτων καὶ ἔτοιμος εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἀγῶνος, εἶχε πολλά προτερήματα ἀναγκαῖα εἰς ἀρχηγὸν κόμματος. Οἱ Ἰρλανδοὶ ἔλεγον ὅτι «ὁ λόρδος Φίτζ Γεράλδος ἦτο ἢ μὲν ὁ ἀγαπητότερος, ὁ εὐγενέστερος καὶ ὁ καλύτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἰκανὸς νὰ εὐφραίνει ἐπαναστάσιν εἰς αἰσίον τέλος· ὁ μᾶλλον καὶ ἢ τάλληλος θὰ ἦτο ὁ Θωμᾶς Ἀδδης Ἐμμετ. » Κατὰ τὸ ἔτος 1798, ἐγένετο μετὰ τοῦ λόρδου Φίτζ Γεράλδου, τοῦ λόρδου Κλογκουρβύ, τοῦ Ἀρθούρου Ὁ Κορνόρου, μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ Διευθυντηρίου τοῦ συστηθέντος ἐν τῇ πόλει Ὁξφόρδ, κατὰ τινὰ πρόσκαιρον θρίαμβον τῆς ἐπαναστάσεως. Σύμφωνος δὲ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ρούσσελ καὶ τοῦ Θεοδότου Οὐόλφ Τὸν, ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ διὰ τὴν πάλιν ἦν ὑπεστήριξεν ἡ Ἰρλανδία κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τὴν βοήθειαν τοῦ Διευθυντηρίου καὶ τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας (1). Ὁ Θεοδότος Οὐόλφ Τὸν ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν, παραγγελλθεὶς νὰ διαπραγματευθῆ προσωπικῶς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἰρλανδίας μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Hoche. Διηγούνται ὅτι ἡ τελευταία αὐτῶν συνέντευξις, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Τὸν, ἐγένετο ἐν τινὶ μικρῷ ἀγρῷ τριγωνικοῦ σχήματος, ἐπὶ λόφου παρακειμένου τῷ Ράφθαρναμ, ὅπου ἦτο ἡ ἐξοχὴ τοῦ Θωμᾶ Ἀδδης Ἐμμετ. Χωριζόμενος ἀπὸ τῶν συντρόφων του ὁ Ἐμμετ παρετήρησεν ὅτι ὁ ἀγρὸς οὗτος ἦτο ἀπαράλλακτος πρὸς ἐκεῖνον ἐν ᾧ ὁ Γουλλιέλμος Τέλλος καὶ οἱ συνωμόται τῆς Ἑλβετίας ὠρκήθησαν τὴν καταστροφὴν τῆς Αὐστρίας καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ τόπου αὐτῶν.

Ὀλίγον ὁμῶς διήρκεσαν αἱ πλήρεις ἐλπίδων αὐταὶ ἡμέραι. Ὁ ἄλθερος τοῦ στόλου καὶ τῆς γαλλικῆς ἐκστρατείας τὸ 1798, ἔφεραν τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἀγγλία ἐπέπεσε κατὰ τῆς Ἰρλανδίας ὡς ταῦρος μαινόμενος, τετυφλωμένη ὑπὸ θυμοῦ. Τὸ αἷμα ἐξέρευσε ποταμηδὼν, καὶ πόσαι τότε εὐγενεῖς ψυχὰι ἐθυσιάθησαν ὑπὲρ τοῦ ἱερωτέρου τῶν ἀγῶνων! Οἱ Ἰρλανδοὶ ἐν τῇ πικρᾷ αὐτῶν ἀγανακτῆσει λέγουσιν ὅτι, ἡ τρομερὰ καταστολὴ τοῦ 1798 ὑπῆρξεν ὁ Τρόμος τῆς Ἀγγλίας. Ἡ σύγκρισις αὐτῆ πρὸς τὴν ἀπειρίαν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἶναι ἴσως ὑπερβολικὴ· διότι ὅλα αἱ ὁμότητες τῶν περὶ τὸν πρίγκηπα Ἀραυ-

σίας καὶ τῶν στρατοδικειῶν αἱ σφαγαί, αἱ βράσανοι, οἱ ἀνευ δίκης ἀποκεραλισμοὶ εἰ καὶ παρεβλέποντο, καὶ ἐνεθαρόνοντο μάλιστα ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, δὲν ὑπῆρξαν ὁμῶς τὸ ἄμεινον ἔργον τοῦ λόρδου Κάμδεν καὶ τοῦ λόρδου Καστελρήγ, ὅσον τὰ ἐπὶ τοῦ Τρόμου ἐγκλήματα τοῦ Ὁρους καὶ τοῦ Κοματάτου τῆς κοινῆς σωτηρίας. «Εἶδον, λέγει ἱερεὺς τις κατὰ παράδοξον συγκυρίαν εὑρεθεὶς ἀλληλοδιαδόχως ἐν Γαλλίᾳ τὸ 1793 καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ τὸ 1798 ἔτος, παρέβαλον τοὺς δύο τρόμους, εἶδον τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν ἐπίσης καταφρονουμένην ἐν Ἰρλανδίᾳ ὅσον καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἢ ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδον ἐν Γαλλίᾳ δυστυχῆ πλάσματα ἐκπνέοντα ὑπὸ βράσανων.»

Καὶ ἀληθῶς ἡ βράσανος ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπῆρξεν ἐπιβάρυνσις τοῦ περὶ ὑπόπτων Γαλλικοῦ νόμου. Μάταιον εἶναι νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὴν σύγκρισιν ταύτην ἢ τις ὀλίγην τιμὴν περιποιεῖ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἡ θεία Πρόνοια, κριμασιν οἷς οἶδε, δύναται ὅταν θελῇ νὰ ἐξαγάγῃ καλὸν ἐκ κακοῦ· ἀλλὰ τὰ ὄργανα τοῦ κακοῦ οὐχ ἦτον εἰσὶν ἀποτρόπαια. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ κυβερνητικῷ σύστημα εἶχε παρακμάσει, ἐὰν αἱ συνέπειαι τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς διὰ τὴν Γαλλίαν, βεβαίως δὲν εἶναι λόγος νὰ φανώμεν ἐπιεικεῖς πρὸς τὸ σύστημα τοῦ τρόμου. Μοί φαίνεται λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει νὰ δωρήσωμεν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Λόρδου Καστελρήγ τὴν ἀρεσὴν ἢν εὐκόλως ἀποκτᾷ ἡ ἐπιτυχία. Ἡ σκληρὰ αὐτῆ πολιτικὴ οὐδὲ κἂν ἐπιτηδεῖα ὑπῆρξεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠλιθία καὶ θηριώδης. Ἐὰν ὁ χρόνος ἐπέφερε σήμερον ἐν Ἰρλανδίᾳ κατάστασιν, ἢν ὄχι εὐτυχῆ, τοῦλάχιστον εἰρηνικὴν, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τοῦτο εἰς περιστάσεις ἃς οὐδεὶς ἠδύνητο τότε νὰ προῖδῃ (1). Ἄλλως τε ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὡς γνώρισμα τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Ἀγγλῶν χαρακτῆρος, ὅτι ποτὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπολογηθῶσι διὰ τὴν ἐν Ἰρλανδίᾳ διαγωγὴν αὐτῶν· ὀλίγον καὶ περισκεμμένως ὠμίλησαν περὶ αὐτῆς. Καὶ λόγῳ πολιτικοῦ καὶ λόγῳ ἐντίμου αἰσθήματος ῥίπτουσι κάλυμμα ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῆς πατρίδος των. Τὸ παράδειγμα τῶν θὰ ἦτο ἴσως ἐπωφελεὲς νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἡ ἀγάπη θεωριῶν ἐπαναστατικῶν, κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ κόμματα, τὴν δικαιοσύνην τοῦ τρόμου καὶ τὴν ἀπολογίαν τῆς σφαγῆς τοῦ ἀγίου Βερθολομαίου.

Γνωστὸν ὅποσον ὑπῆρξε τὸ πραγματικὸν τέλος τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἰρλανδικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ ἐράσμιος καὶ δυστυχῆς Λόρδος Φίτζ Γεράλδος ἐτελεύτησεν

(1) Μία τῶν περιστάσεων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἐρημωσις τῆς χώρας, ἕνεκα τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων αἰτίας ἀνομάσθησαν Ἐξόδοι ὑπὸ τῶν Ἰρλανδῶν, διότι ἡ ἀποθρονητικὴ φυλὴ εἶχε ἀποφασίσαι νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοὺς νικητάς. Ὁ Κ. Δι. Λαβέρν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι του περὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ γεωργίας λέγει ὅτι, «Ἡ θεία Πρόνοια ἰδῶμεν ἐν Ἰρλανδίᾳ τὴν εἰρήνην διὰ τῆς ἐρημώσεως.»

(1) Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Θωμᾶς Μοῦρ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Λόρδου Φίτζ Γεράλδου, ὅτι ἐάν τις θῆλει ἐπιπλήξῃ τοὺς ἠνωμένους Ἰρλανδοὺς ὡς ζητήσαντας ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ των τὴν βοήθειαν τῶν Γάλλων, ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῆ ὅτι οἱ δημιουργοὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1688 ἐνόμισαν, ἀδίκως ἢ δικαίως, συγκαταρτημένον νὰ ζητήσωσι τὴν στρατὸν τοῦ πρίγκηπος Ἀραυσίας ὄχι ἵνα ἀπελευθέρωσαν ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἔθνος ἕνουν, ἀλλ' ἵνα ἀνατρέψωσι τὴν κυβερνήσιν τοῦ τόπου των. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος, ἡ ἐκστρατεία τοῦ στρατηγοῦ Οὐόλφ τὸ 1798 εἶχε πᾶσαν πιθανότητα ἐπιτυχίας, καὶ χωρὶς περιστάσεων ἕως τυχαίων καὶ ἀπροόπτων ἤθελον ἀφαιρέτως κατωρθῶσαι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἰρλανδίας.

ἐν φυλακῇ, ὑπὸ τὸ βάρος κατηγορίας ἀξίας θανατικῆς ποινῆς· ὁ Θεοδότος Οὐόλφ Τὸν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαμπρότουτος, ὁ δὲ Ἀρθούρος, Ὁ Κορνόρ, Μὰξ Νέβων, καὶ Θωμᾶς Ἀδδης Ἐμμετ, ἐξωρίσθησαν καὶ κατελείσθησαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἡ σύζυγος τοῦ Θωμᾶ Ἀδδης Ἐμμετ ἦλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐζήσῃ κατὰ τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔτη κεκλεισμένη ἐν τῇ εἰρκτῇ μετ' αὐτοῦ, δίδουσα αὐτῷ δείγματα ἀγάπης ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς Κυρίας Λαφαγέτ ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Ὀλμουτς.

Σ.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΑΤΑ.

(Τίτλος. Ἰδί. φυλ. 135 καὶ 136.)

Γ.

Εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἰς Ποτσδάμην 1806.

—000—

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1806 εἶχε φέροι τὴν Πρωσικὴν μοναρχίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημοῦ. Ὁ στρατὸς τῆς καταρτισθεὶς καὶ ἐξασκηθεὶς μετὰ τοσοῦτων φροντίδων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἶχε καταστραφῆ εἰς δώδεκα ἀλλεπαλλήλους μάχας· τὰ φρούρια τῆς εἶχον ἀνοίξει τὰς πύλας εἰς τὸν νικητὴν, αἱ δὲ ἐπαρχίαι τῆς, καὶ ἐν ἄλλαις ἡ Σιλεσία, ἦς τὴν κατὰκτησιν διεπράξατο ὁ δευτέρου Φρεδερίκος διὰ τοσοῦτων εὐφυῶν στρατιωτικῶν ἐφευρέσεων, κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν γαλλικῶν ταγμάτων. Ὁ ἀετὸς τῶν Γάλλων εἶχε πανταχοῦ καταβάλλει τὸν δικέφαλον ἀετὸν τῆς Πρωσίας, καὶ ἡ ἀτυχὴς χώρα τῶν ἠττηθέντων παρίστα θέαμα μεγάλου ἐθνικοῦ στρατοπέδου. Ὁ Ναπολέων ὠργισμένος διὰ τὴν προσποικιμένην οὐδετερότητα τῆς Πρωσίας, διὰ τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ῥαδιοργίας τῆς, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν μυστικὴν ἐνοχίαν τῆς εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ 1805, ὅτε χωρὶς φανερὰ νὰ συνταχθῆ μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας, εἶχε κρυφίως ἀθροίσῃ στρατὸν σκοπεύουσα νὰ κωλύσῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει ἤττας, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ καταδιβάσῃ τὸν ἔγγονον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἰς τὸν ἀπλοῦν βαθμὸν ἐκλέκτορος τοῦ Βρανδεβούργου. Οὐδ' αἱ ἱεραὶ τῶν ὑπουργῶν τῆς Πρωσίας, οὐδὲ τὰ δάκρυα νέας καὶ ὠραίας βασιλείσεως, οὐδ' αἱ παρακλήσεις τῶν ὑπουργῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας κατώρθωσαν νὰ τὸν μεταπεισωσιν. Ἀλλ' ὅτι τὰ δάκρυα γυναικὸς καὶ αἱ παρακλήσεις δύο αὐτοκρατόρων, ὅτι αἱ εὐχαὶ λαοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὸν μονάρχην του, μονάρχην ἀσθενῆ ἴσως μᾶλλον ἢ ἐνοχον, δὲν κατώρθωσαν, τὸ

κατώρθωσαν εἰς τάφος, ἐπενεγκῶν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ναπολέοντος μὴν τῶν αἰφνιδίων ἐκείνων μεταβολῶν, ἃς τὸ κοινὸν οὐδὲ νὰ ἐνοήσῃ δύναται οὐδὲ νὰ ἐξηγήσῃ.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε διατάξει νὰ κρημισθῆ ἡ στήλη τοῦ Ροσβάχ, ἡ ἀνεγερθεῖσα εἰς μνήμην ἡττης τινὸς τῶν Γάλλων ἐπὶ τοῦ Ε' Λουδοβίκου, καὶ εἶχε δρᾶξει τὸ ξίφος τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου ἀνακράζων· «Τιμῶ τὸ ξίφος τοῦτο ὑπὲρ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου!» Ἡ δὲ Πρωσία, κύπτουσα ἕως τότε σιωπηλῶς ὑπὸ τὸ βάρος τῶν φόρων τοῦ νικητοῦ, ἐφριξεν ὑπ' αἰσχύνης καὶ ὀργῆς μαθούσα ὅτι τὰ ὄπλα τοῦ κατ' ἐξοχίαν ἡρώος τῆς μετέβησαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Τότε δ' ἐφάνη πόσῃν εὐγλωττίαν καὶ δραστηριότητα δύναται ν' ἀνακλύσῃ τὸ πολιτικὸν πνεῦμα ἐνὸς λαοῦ, ἔστω καὶ τεταπεινωμένου. Ἄπασα ἡ Γερμανία ἀντήχησεν ἐκ τῶν κλαυθμῶν τῆς Πρωσίας, ἥτις ἐθρήνει οὐχὶ τοὺς ἀπολοσθέντας θυσιαροὺς, ἀλλὰ τὸ ξίφος τοῦ βασιλέως τῆς. Καὶ ὁ ἀγγλικὸς τύπος δημοσιεύων τοὺς θρήνους ἐκείνους, ἐφρόντισε κατὰ τὸ εἶθός νὰ τοὺς μεγαλύνῃ καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ δριμυτέρους, ὅπως ἐρεθίσῃ τὸ μῖσος τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς Γαλλίας.

Ἄν καὶ ὀλίγον ἔμεινεν εἰς Βερολίνον ὁ Ναπολέων, δὲν ἠμέλησεν ὁμῶς νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Ποτσδάμην, τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἀνάκτορα τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου, τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο καὶ προσφιλεὲς ἀσύλον, ὅπου ἀφ' οὗ ὕψωσε τὸ ἔθνος του εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς λαμπρότητος, ἐτέρπετο καλλιεργῶν τὰ γράμματα καὶ διατηρῶν μετὰ πάντας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ σοφοὺς, φιλοσόφους ἢ διακεκριμένους τῷ πνεύματι ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν.

Ἐκεῖ διεζήγητο ἡ μετὰ τοῦ Βολταίρου ἐπιστολιμαία διαμάχη ἐκείνη, ἡ ἐπενεγκούσα ὀλικὴν σχεδὸν μεταβολὴν ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Πρὸς δὲ, ἐν Ποτσδάμῃ κατηρτίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τὰ τοσοῦτον περίφημα ἐκεῖνα τάγματα, ὧν τὰ πρῶτα ἐρρίφθησαν ἐν 1792 κατὰ τοῦ χειμάρρου τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ δὲ τελευταία κηρανίσθησαν εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἰένης. Ἐκεῖ τέλος ἐντὸς σατοεινοῦ ὑπογείου ὑψούτο καὶ τὸ μνημα τοῦ μεγάλου ἐκείνου βασιλέως, εἰς θέσιν ἐκλεχθεῖσαν παρὰ τοῦ ἰδίου, καὶ κατὰ σχέδιον παρ' ἐκείνου δοθέν.

Ὁ Ναπολέων εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βερολίνον τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1806 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ποτσδάμην. Μόλις δ' ἐν αὐτῇ, ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν θάλαμον ὃν κατόκει ὁ μέγας Φρεδερίκος, καὶ ὃν εἶχον σεβασθῆ ἔκτοτε οἱ Πρώσοι πάντοτε θρησκευτικῶς. Οὐδὲν τῶν ἐπίπλων εἶχε μετακινήθῃ, τὰ πάντα ἦσαν ὡς καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου μονάρχου. Ὁ Ναπολέων ἐξέτασεν ὅλα μετὰ προσοχῆς, ἀνοίγων τοὺς σύρτας καὶ ἐγγύζων πᾶν ὅτι εὐρίσκειτο ὑπὸ τὴν χεῖρά του.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶπε, μετ' ὅσον φωνῆς ἐμφανίζοντα ἐκπληξιν καθεζόμενος ἐπὶ παλαιοῦ ἀνακλινηρίου, ἡ πολυτέλεια δὲν ἐπικρατεῖ εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον.

Ἄλλ' ὅ,τι πλείστον τὸν ἐθέλησεν ἢ το ἠνακάλυψις εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ ξίφους, τῆς ζώνης καὶ τῆς ταινίας τοῦ Πρώστου μονάρχου. Λαβὼν δὲ αὐτὰ μετὰ ζωηρότητος·

— ὦ! ὦ! Κύριοι, ἀνέκραζεν ἐνθουσιωδῶς ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς περικυκλῶντας αὐτόν· προτεμῶ τὰ τρόπαια ταῦτα ὄλων τῶν θησαυρῶν τῆς Πρωσίας. Εἶτα μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν προσέθηκε· Θέλω νὰ ἴδω τὸ μνημεῖον τοῦ Φρεδερίκου.

Καὶ παρκαυτίζα ἀκολουθούμενος ὑπὸ τινῶν τῶν ἀξιωματικῶν του, διευθύνθη πρὸς τὸ νεκρικὸν μνημεῖον προηγουμένου ὑπηρετοῦ τινος τοῦ ἀποθανόντος μονάρχου, καὶ κατέβη, φωτιζόμενος ὑπὸ λαμπάδων φερομένων ὑπ' ἐνὸς μόνου ὑπηρετοῦ, τὰς λιθίνους βαθμίδας τὰς ἀγούσας εἰς τὸ βασιλικὸν ὑπόγειον· μετ' ὀλίγον δ' εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ τάφου τοῦ μεγάλου Καρόλου τῆς Πρωσίας.

Ὁ τάφος οὗτος εἶναι ἀπλούστατος, ἢ μᾶλλον τάφος ὃν πᾶς χωρικός δύναται ν' ἀποκτήσῃ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του, διότι εἶναι ἐξ ἀπλοῦ λίθου στιλπνωθέντος ὅπως ὁμοιάσῃ μάρμαρον, χωρὶς οὐδὲν πρόσθετον κόσμημα νὰ ἐλαττώσῃ τὴν σοβαρὰν ταύτην μεγαλοπρέπειαν· σιδηροῦς φραγμὸς περικλείει τὸ ἀπλοῦν τοῦτο μνημεῖον, ἐφ' οὗ εἶναι γεγραμμένα αἱ ἐξῆς μόνον λέξεις· ΦΡΕΔΕΡΙΚΟΣ Β'. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΠΡΩΣΙΑΣ. Οὐδεμία πομπή· οὐδεμία ἐπίδειξις! Τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο εἶναι μαυσώλειον οὐχὶ μονάρχου κραταίου καὶ ἥρωος, ἀλλὰ φιλοσόφου, ὅστις ἀπέφριξεν ὡς μηδαμινὰ παίγνια τὰ πολυτελῆ ποικίλιμα καὶ τοὺς πομπώδεις μαρμαρίνους καὶ χαλκοῦς πανηγυρικοὺς, τοὺς κατακαλύπτοντας τὰ μνημεῖα τῶν κοινῶν βασιλέων.

Ὁ Β' Φρεδερίκος, ὅστις μιμούμενος τὸν ΙΒ' Κάρολον καὶ τὸν μέγαν Πέτρον εἶχε τηρήσει εἰς τὴν ἐνδυμασίαν του ἀπλότητα, ἐμελλε νὰ δώσῃ διὰ τοῦ τάφου του νέον παράδειγμα τῆς ἀφελείας ταύτης, ἥτις τόσον ἀρμόζει εἰς τοὺς μεγάλους ἀνδρας.

Ὁ Ναπολέων ἀπεκαλύφθη καὶ παρετήρει με βαθεῖαν συγκίνησιν τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου ἐκεῖτο ὁ στρατηγός, ὃν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἶχε λάθει ὡς παράδειγμα. Τί συνέβαινε ἐντὸς τοῦ εὐρυχωροῦ νοός του; ὁποῖον κόσμον ἰδεῶν διήγειρε τὸ μυσώλειον ἐκεῖνο εἰς τὰς διπλὰς τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς; οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ εἴπῃ· ἀλλ' ο,τι δύναται τις νὰ ὑποβῆσῃ εἶναι ὅτι ὁ Ναπολέων ἐνώπιον τοῦ ψυχροῦ ἐκεῖνου λίθου ἐτίεθρε πόσον ἀλγερὴν δύναται ν' ἀποβῇ εἰς τὸ ξίφος ἐνὸς ἥρωος ἢ καταστροφῆ βασιλείας ἐγερθείσης ὑπὸ τὸ ξίφος ἐτέρου ἥρωος. Ἰσως ἂν ὁ τάφος δὲν ἐμποδίζῃ δύο μεγαλοφυᾶς νὰ συνεινηθῶσιν, ἢ σκιὰ τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου τῷ ἐπεράνῃ περιτετυλιγμένῃ τὰ ψυχρὰ τῆς σάβανης, καὶ ἰκέτευσεν αὐτόν νὰ μὴ θίξῃ τὴν κληρονομίαν ἣν εἶχεν ἀφήσει αὐτὸς εἰς τὸν ἀνεψιὸν του. Ἀλλ' εἶναι θετικὸν ὅτι ἀφ' οὗ ἐν τέταρτον ἔμεινε ἀσφαδραμκτικὴ ἀτενίζων τὸν τάφον ἐκεῖνον, εἶπεν ἐν ᾧ ἐπληρώχετο εἰς τ' ἀνάκτορα ἀρκετὰ

δυνατὰ, ὥστε τὸν ἤκουσαν οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτόν εἰς τὴν ὑπόγειον ἐκεῖνην ἐκδρομήν·

— Ὁ Βρανδεβουργικὸς οἶκος θὰ μείνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Καὶ τῷ ὄντι τὰ πράγματα δὲν ἤρρησαν ν' ἀλλάξωσι μορφήν. Ὁ Ναπολέων ὅστις τῆς εἶχε δευθῆ ἀκαμπτὸς εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν Πρώσων ἐπιτετραμμένων τοῦ νὰ ἐλθῇ εἰς σχέσεις μετ' αὐτῶν, ἠλάττωσε τὴν αὐστηρότητά του, καὶ διέταξε τὸν Κ. Ταλλεϋράνδον ν' ἀναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ τεθῇ παραυτίκα εἰς σχέσιν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας. Οὗτος δὲ, ὅστις ἐνόμιζεν ἑαυτὸν διὰ παντὸς ἀπολεσθέντα, ἀνέλαβε θάρρος, οἱ λαοὶ ἀνέπνευσαν, οἱ δισκορπισθέντες στρατοὶ τῆς Πρωσίας συνεσωματώθησαν, καὶ αἱ παρακλήσεις τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἀνευθώθησαν· ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ὤδυσαν εἰς ταχείαν συνδιαλλαγὴν, καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῆς εἰς τὸ μνημεῖον ἐπισκέψεως ἠδυνάθη νὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Καὶ ὑπεγράφη μὲν ἡ μετὰ τῆς Πρωσίας εἰρήνη, ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια τοῦ Ναπολέοντος. Εἶναι γνωστὸν πῶς τὸ 1814 ὁ Φρεδερίκος Γουλιέλμος ἀντήμειψε τὴν γενναϊότητα τοῦ ἀλλοτῆ νικητοῦ του· διότι ἴσως τὸ κατ' αὐτοῦ μίσός του ὑπῆρξεν ὀλεθριώτερον εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ ἡ ὄργη τῶν Ρώσων.

Οἱ γέροντες σωματοπόλικές του, μετὰ τὴν ὀρθότητα τῆς κρίσεως ἣτις ἰδίαζεν εἰς αὐτούς, ἐξέτιμησαν κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς ἀξίαν τὴν μετὰ τῆς Πρωσίας εἰρήνην. Καὶ ἰδοὺ πῶς ὁ Μερλανδιέρος καὶ ὁ Θωμάς, οἵτινες ἐτυχον ἐν Ποτσδάμῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς, ἐγνωστοποιῶν ἀλλήλοις τοὺς φόβους καὶ τὰ προκισθήματά των.

— Λοιπὸν! πάλιν καὶ ἄλλος βασιλεὺς εἰς τὸν ὁποῖον δίδεται χάρις, ἔλεγεν ὁ Μερλανδιέρος· εἶναι δυστύχημα, διότι σήμερον ἡ αὐριον οἱ μονάρχαι αὐτοὶ θὰ συνεινηθῶσιν καθὼς κλέπται εἰς πανήγυριν, καὶ θὰ ἐπιπέσουν καθ' ἡμῶν μετὰ συνοδίαν τηλεβόλων.

— Οὐρ! εἶσαι πάντοτε μάντις κακῶν· τί σὲ λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας θὰ θελήσῃ νὰ βροφήσῃ καὶ δευτέρον ποτήριον, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἦτον τόσον πικρὸν;

— Τίς μετὰ τὸ λέγει; ἀπάντησεν ὁ Μερλανδιέρος· ἐγὼ τὸ διελογίσθην. Συγχωρεῖ ποτὲ ἕνας βασιλεὺς τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ἄλλος νὰ τὸν χθεύσῃ μετὰ ζῆλον;

— Ἐλα δά! ὁ μικρὸς δεκνεὺς ἔχει περισσότερον πνεῦμα ἀπὸ σέ, καὶ ἂν ἀφῆκε τὸν βαθμὸν του εἰς τὸν βασιλέα αὐτόν, θὰ ἔχῃ βέβαια τὰς αἰτίας του.

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ· ὅλα αὐτὰ αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Κόστα καὶ τοῦ Γιάννη ἐβγῆκαν πάντοτε εἰς κακὸν καὶ τοῦ μικροῦ δεκνεὺς καὶ ἡμῶν.

— Ἀποδείξε με το;

— Νὰ σὲ τὸ ἀποδείξω· ἐνθυμῆσαι εἰς τὴν Ἀγγυπτον, ποῦ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὸ νεκροταφεῖον τῶν Φαργαρόνων. Ἐ! λοιπὸν τί ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν ἐκεῖνην; ἐβγῆκεν ὅτι πρὶν περᾶσθαι ὁ

χρόνος, ὁ μικρὸς δεκνεὺς ἠναγκάσθη νὰ τὸ στρώσῃ ἀπὸ τὴν Ἀγγυπτον, συνοδευόμενος μόνον ἀπὸ ὀλίγα πουκάμισα καὶ δύο ἢ τρεῖς ζευγάρια κάλτσαις.

— Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τί ἀποδεικνύει;

— Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ σημαία τῆς δημοκρατίας ἠναγκάσθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν τῆς νὰ τὸ κόψῃ λάσπη· μ' ἐνοεῖς τώρα;

— Καὶ ἔπειτα;

— Ἐπειτα; γίνεται ὑπατος, πάει καλά. Ἀλλὰ μόλις διωρίσθη αὐτοκράτωρ, τὸν ἐρχεται νὰ ταξιδεύσῃ, φθάνει εἰς Ἀκουσίγρανον, καὶ ἐκεῖ τὸν κατεβαίνει νὰ σκαλίσῃ πάλιν τὴν ποτικὸν τρυπάν ἐνὸς γεννάδα, τοῦ πολίτου μεγάλου Καρόλου ὅστις ἔζη καθὼς λέγουσιν πρὸ... Μπα! τί λέγω πρὸ ἑκατὸν χιλιάδων ἑκατοντάδων χρόνων.

— Ἐ! Καὶ τί κακὸν ἐπροξένησεν αὐτό;

— ὦ! σχεδὸν τίποτε, ἐκτὸς ὅτι ἐνῶ ἐκαθήμεθα ἡσχοι εἰς τ' αὐγὰ μας, καὶ ἐτοιμαζόμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἕνα μάθημα μετὰ οὐρά, ἠναγκάσθημεν νὰ τρέξωμεν εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ πεσοκοπῶμεν μετὰ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ μετὰ τοὺς Ρώσους...

— Ναι, τοὺς τρώγ' ἀκόμη ἡ ῥάχη τους, εἶπεν ὁ Θωμάς, ἀλλὰ δὲν συνεξάγεις τίποτε μετὰ τοὺς διύσχυρισμούς σου.

— Συνεξάγω, ὅτι τὴν πρώτην φοράν ἀφήσαμεν τὴν Ἀγγυπτον μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Φαργαρόνων· ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ μεγάλου Καρόλου ἐπήγαμεν ἀντὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ ὅτι αὕτη ἡ τελευταία ἐπίσκεψις εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ ἀρχαίου βασιλέως τῶν Πρώσων θὰ κάμῃ καὶ αὕτη τὸ ἐδικὸν τῆς.

— Ἡμπορεῖ· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅστις ἔχει νὰ κάμῃ μετὰ τὸν αὐτοκράτορα, εἴτε Ἄγγλος εἶναι εἴτε Αὐστριακός, ἔχει νὰ κάμῃ μ' ἐμένα.

Λοχίας τις κράζας τότε τὸν Θωμᾶν καὶ τὸν Μερλανδιέρον, ἔθεσε πέρας εἰς τὴν συνομιλίαν ταύτην, ἥτις καὶ τοι ὄξουσα ὀλίγον τὸν στρατῶνα, ἦτον οὐχ ἥττον πλήρης ὀρθοῦ λόγου, καὶ κατήτησε προφητεία.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ Ναπολέων, ὅστις εἶχεν ἀποσυρθῆ ἐνωρίς εἰς τὸν ἐτοιμασθέντα δι' αὐτόν κοιτῶνα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Ποτσδάμης, εἶπεν εἰς τὸν ὑπασπιστὴν του Ῥάπ, ὅστις τὸν εἶχεν ἀκολουθήσει μέχρι τοῦ δωματίου ἐκεῖνου·

— Κοίταξτε εἰς τὸ ὠρολόγιον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου τί ὥρα εἶναι.

— Ἐννέα ὥραι, Μεγαλειότατε, ἀπάντησεν οὗτος.

— Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀπέθανε πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν, εἶπε σκεπτικὸς ὁ Ναπολέων.

Εἶτα δὲ παρατηρήσας τὸ ξίφος τοῦ Φρεδερίκου, τὸ ὁποῖον κατὰ διαταγὴν του εἶχε κρημασθῆ ὑπὲρ τὴν κλίνην του, τὸ ἔλαβεν, ἐξείλκυσε τὴν λεπίδα, καὶ ἐγγίζων μετὰ τὸν δάκτυλον τὴν ἀκωκὴν·

— Κεντὰ ἀκόμη, εἶπε, θὰ τὸ στείλω εἰς τὸν

διοικητὴν τῶν ἀπομάχων. Οἱ γέροντες στρατιῶται μου θὰ τὸ διατηρήσουν εἰς μνήμην τῆς ἐκδικήσεως ἣν ἔλαβον διὰ τὴν ἤτταν τῆς Ροσβάχης.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ῥάπ, εἰς τὴν θέσιν τῆς Μεγαλειότητός σας δὲν θὰ ἀφίνα τὸ ξίφος τοῦτο· θὰ τὸ ἐκράτουν δι' ἑμαυτὸν.

Τοῦτο ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ ἐρρίψε πρὸς τὸν ὑπασπιστὴν του βλέμμα ἀνεξήγητον, καὶ κτυπῶν ελαφρῶς τὸ ξίφος τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐφόρει τῷ εἶπε μετὰ τὸν ὀρθὸν δικαίαν ὑπερηφανείας·

— Μὴ δὲν ἔχω τὸ ἐδικὸν μου, Κύριε σύμβουλε; Κ. Ρ. Ρ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγοῦδῶ; — Σαίφης περὶ ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἰπὸ Σπ Ζαμπιλίου. 1859. — Εἰς 8ον. σελ. 88.

Φοβοῦμαι μὴ τις τῶν ἀναγνωστῶν σπεύδων, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν συνήθειαν, νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀναγγελλομένου συγγράμματος ἐκ μόνης τῆς ἐπιγραφῆς, ἐκσφενδονίσῃ μοι κατὰ πρόσωπον τὸ τοῦ Ἐπιπικτήτου· ἄ ἔχε σου τὰ λεξεῖδια. ἂν Διὸ προλαμβάνων ὑπεθυμίζω αὐτῷ ὅτι αἱ μὲν λέξεις σημαίνουσι πράγματα, τὰ δὲ πράγματα ἔχουσι ἱστορίαν. εἰς ἡ ἀνεύρεσις λίθου ἐγγυπτον φέροντος μίαν φράσιν, ἐν ὄνομα, μίαν χρονολογίαν, διαλευκάνει πολλάκις σκοτεινὸν μέρος τῆς ἀρχαιότητος, οὕτω καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐξυχνίασις τῶν γενεθλίων, τῆς ἀκμῆς, τῆς παρακμῆς, τῆς μεταπτώσεως μιᾶς λέξεως, ἀρκεῖ ἐνίοτε οὐ μόνον ἐσφαλμέναις γνώμας περὶ τὴν ἱστορίαν νὰ διορθώσῃ ἢ καὶ νὰ ἀνατρέψῃ, ἀλλὰ καὶ ἔθιμα, καὶ χαρακτῆρα λαῶν νὰ ὀρίσῃ, καὶ νὰ Δία, καὶ περὶ ταυτότητος ὁλοκλήρου ἔθνους νὰ μαρτυρήσῃ. Ἐὰν φέρ' εἶπειν ἀποδείξωμεν, (καὶ ἡ ἀπόδειξις εὐκολωτάτη καὶ πρόχειρος,) ὅτι λέξεις ἑλληνικαί, μὴ εὐρίσκόμεναι μὲν μῆτε εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφῆς μῆτε εἰς τὰ λεξικά, ἐσώθησαν ὅμως εἰς τὸ στόμα τοῦ ὄχλου, τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἀκαταμάχητον ὅτι ἡ ἄλυσις τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως διατηρήθη ἀσύντριπτος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτι οὐδεμία ξένη ἐπιδρομὴ ἢ μετοικεσία ἐπεκράτησε τῆς ἐγγυρίας φυλῆς, καὶ οὕτω εἰς ἔδαφος καταβάλλεται τοῦ παραβόλου τῆς Γερμανίας ἱστορικοῦ τὸ σαθρὸν οἰκοδόμημα.

Τοιαύτης τινὸς ἐρεύνης καὶ ἀποδείξεως ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ προκείμενον πῶνημα. Ἀπλῆ τις σύμπτωσις, ἡ λεκτικὴ παρασθορά, ἡ γλωσσικὴ ἐκβαρβαρώσις μετετέτωσε τὸ ἄδω τῶν ἀρχαίων εἰς τραγοῦδῶν, ἡ ἐμφυτὸς τις τοῦ ἔθνους διάθεσις, ἐπίταγον δὲ μείζονα λαβοῦσα ἐκ τῶν μεγάλων καὶ συνεχῶν αὐτοῦ συμφορῶν, ὑποκατέστησεν εἰς τὴν θυμειδῆ ἐκφρασίαν δι' ἧς οἱ πάλαι ἐσήμαινον τὴν ἐμμελῆ ἐρμηνείαν τῆς ψυχικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἄλλην πένθιμον καὶ παθητικὴν; Διὰ τί ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνῶ πρὶν ἔχε

« Γλώττης τ' ἤδ' ἄλγος ἄμβροτα ἄσματα, »
μετετρέπη εἰς τὸ νὰ ψάλλῃ

« Γοεροῖς στομάτεσσι πένθιμον ᾠδάν. »
εἰς ἐκτραγῶδισιν; « Πότε, πῶς, καὶ διὰ τί συνέ-
βη ἡ τοιαύτη μεταβολή; »

Καὶ τὰ τρία ταῦτα ζητήματα, εἰ καὶ ἐν συντό-
μῳ, διότι ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ἀσπαζόμενος τὸ
πολλὰ λέγειν ἐν ὀλίγοις τοῦ Πυθαγόρου, λύονται
μετ' εὐστοχίας οὐ τῆς τυχούσης, τῇ βοήθειᾳ κρι-
τικῶν, ιστορικῶν ἅμα δὲ καὶ θρησκευτικῶν στοχα-
σμῶν. Εἰ δὲ καὶ δις ἐπικαλεῖται τὴν ὑπομονὴν τοῦ
ἀναγνώστου, τοιοῦτος ὁ εἰρμὸς καὶ τοιαύτη ἡ πει-
θὴ τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ, ὥστε οὐ μόνον ἀκό-
πως ἀλλὰ καὶ εὐρυσύνως προβαίνει διδασκόμενος
μέχρι τέλους ὁ ἔχων ἀνά χειρὸς τὸ πόνημα.

Ἄλλ' ὀμιλῶν περὶ ἄσματος καὶ τραγουδίου ἀ-
ναγκάζεται νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ, οὐχὶ παρεκβαίνων,
καὶ εἰς τὸν παράδεισον τῆς ποιήσεως, καὶ ἐπιφέ-
ρει δόξας ἰδιαζούσας αὐτῷ, (διότι δὲν ἀγαπᾷ ἢ ἀν-
τιγράφῃ ἄλλους,) αἵτινες φοβοῦμαι μὴ ἐξαναστή-
σωσι κατ' αὐτοῦ τοὺς ἐνθουσιαστάς ἅμα δὲ καὶ τοὺς
ποιητὰς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὴν ἐποποιεῖν φρο-
νεῖ « καταδικασθεῖσαν μετὰ τὸν καταργήσαντα τὸν
μῦθον χριστιανισμόν εἰς ἀπώλειαν, καθὼ δεομένην
μεγαλειότητος μυθοπλαστικῆς καὶ τερατώδους »
τὴν δραματικὴν ληθαργίζουσαν καὶ ληθαργισσοῦσαν
« ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἕως οὗ ἀνακτῆσθαι τὸ ἔθνος
ακεραίαν τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν, ἀναπτύξῃ τὴν
ἑαυτοῦ διάνοιαν, καὶ μορφώσῃ γλώσσαν εὐρυθμὸν
καὶ κανονικὴν, » καὶ μόνην τὴν λυρικὴν καὶ τὴν περὶ
εἰδύλλια, ἔλεγει καὶ τραγοῦδια στρεπτομένην, ἔχου-
σαν λόγους ὑπέρβους. Συμπεραίνει δὲ ὅτι: « οὐδεμία
ποιητικὴ πρωτοτυπία θέλει διαφρῆσαι τὸν νέον μας
Παρνασσόν, οὐδεμία δὲ προκύψει πραγματικὴ ἐ-
θνωφέλεια ἐκ τῆς στιχοουργίας. »

Καὶ ἐγὼ μὲν φυλάσσομαι μετὰ προσοχῆς ὅπως
μὴ προσεπιθέσω καὶ δευτέρως γνώμης τὸ βῆρος,
ἔστω καὶ ἄβαρὲς, οὐ μόνον διότι δὲν φιλοῦμαι ὑπὸ
τῆς Καλλιόπης καὶ τῆς Μελομένης καὶ τῆς Ἐρα-
τοῦς καὶ τῶν ἄλλων ἕξ ἀδελφῶν, εἰ καὶ μὰ τὸν
Ἀπόλλωνα φιλῶ καὶ πᾶς ἐνένα περιπαθῶς, ἀλλὰ
καὶ διότι δειλῶ μὴ συνοχλαγωγῶν μετὰ τοῦ
συγγραφέως προκαλέσω διορισμὸν οἰστροπλήγος
τιδὸς ἀστυνόμου. Ἐνθυμούμενος ὅμως, χάρις εἰς
τὴν πολὺ μου τριχα, ὅποια ἐθνικὴ ὠφέλεια
προέκυψεν ἐκ τοῦ Δεῦτε παιδες τοῦ Ῥήγα, καὶ
τοῦ Τί καρτερεῖτε τοῦ Κανέλλου, ἤθελον τολμή-
σαι νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τοῦ δευτέρου μέρους
τοῦ συμπεράσματος, εἴποτε ἡ περὶ στιχοουργίας
ἰδέα εἶγεν ἀπόλυτος καὶ γενικὴν τὴν ἐννοίαν.

Τὴν λυρικὴν ποίησιν δικιεῖ τριχῶς ὁ συγγρα-
φεὺς, εἰς ποίησιν Κλήρου, Εὐπατριδῶν καὶ Λυοῦ.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ὑπάγει τοὺς Αἰγούς,
τὰ Τροπάρια, τὰ Δοξαστικά καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς
δὲ τὴν δευτέραν τὰ στιχοουργήματα τὰ εἰς μέτρα
ἀρχαῖα καὶ γλώσσαν ἀπρόσιτον τοῖς πολλοῖς, οἷα
τοῦ Ναξιανζηνοῦ, καὶ Συνεσίου, καὶ Ἀθηναγένους καὶ

ἄλλων, εἰς δὲ τὴν τρίτην τὴν ἐφ' ἡμῶν καλουμένην
δημοτικὴν ποίησιν.

Ἴδού δὲ πῶς ὀρίζει τὴν τελευταίαν ταύτην
« Κατὰ διάκρισιν τῶν δύο προηγουμένων, ἡ ποίη-
σις αὕτη δὲν ἐπιδιώκει βραβεῖα δόξης καὶ φιλαυ-
τίας, οὐδ' ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὸ πολὺ ἕλθον τῆς προ-
γονικῆς ἀπομιμήσεως ἀγωνιστήριον. Θυγάτηρ οὖσα
τοῦ παρόντος, καὶ παρόντος ταπεινοῦ, γέννημα αὐ-
τοσχέδιον τῆς περιστάσεως, προτὶν ἀπρομελέτητον
τάξεως μὴ μεμνημένης τὰ μεγάλα τοῦ αἰῶνος,
ἀρύεται τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μόνον εἰς τὰ ἐπικρα-
τοῦντα πάθη, ὧν ἄλλως τε ἐπιλαμβάνεται ἡγεμο-
νικῶ τῷ τρόπῳ, καὶ μηδέποτε προσηνοῦσα τὰς
Μούσας, τὸν Ἀπόλλωνα, ἢ ἄλλην τινὰ θεότητα
ἀρωγόν. Διό, οὔτε ἐπὶ δυσβάτους βράχους θεολογίας
ἀναβρίχεται, οὔτε καρκινωδοῦσα τὴν πάτριον
διᾶλεκτον λαφυραγωγεῖ, οὔτε θηρεύει τὴν ἀριστο-
ἐπειαν καὶ τοὺς περὶ τὸ ὕψος ῥητορικοὺς φενακι-
σμούς, οὔτε γινώσκει τῆς πτωχολαζονείας τὴν κακό-
ζηλον ἐπίθειξιν ἄλλ' ἀποφεύγουσα πᾶν τὸ ἐπιτε-
τηθευμένον, καὶ ἀφρημένον, καὶ ἀρχαιοτροπον,
ἀρκεῖται εἰς τὰ τῆς σήμερον ἐπείγοντα, ψάλλει
τὰς οἰκιακὰς, ἢ τὰς πολιτικὰς περιπετείας, ἐξυμνεῖ
τοὺς ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ γενναϊότητι θαυμάζομενοὺς
ὑπὸ τοῦ πλήθους, μυθοποιεῖ χαριέστατα διηγήμα-
τα, εὐφραίνεται, ἢ θρηνηθεῖ, ἢ ἀναπεμπάζει εὐαρέστου
ἐνθυμησεῖς συντόμως, οὐδὲν παραλείπει τῶν ὅσα
πληττουσιν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοῦ
πόθους, τὴν φαντασίαν, τὰς ἀνκμητέας τῶν ὑπο-
πολιτευομένων τάξεων. »

« Περὶ αἰδέουσα δὲ ἀπλότητος περὶ τε τὴν παθο-
ποιεῖν καὶ τὴν σκηνογράφησιν » ταύτης τῆς ποιή-
σεως, παρεσάγει ἀσμάτιον, τὸ ἀρχαιότερον ἴσως
ὄλων ὅσα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς διότι ἐν αὐτῷ γίνεται
μνεῖα τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ τοῦ
θεοῦ αὐτοῦ Πέτρου, ἀκμασάντων τὴν Ἰ' ἑκατονταε-
τηρίδα τὸ ἀσμάτιον τοῦτο, σωζόμενον ἐν τῇ αὐτο-
κρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, πραχθέτομας »
καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα.

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ.

Κουρσεύουν οἱ Σαρακηνοὶ, κουρσεύουν Ἀραβίδες,
Κουρσεύουν τὸν Ἀνδρόνικον κ' ἐπαίρουν τὴν καλὴν του,
Ἐγγαστρομὲν' ἐν ἄ μνηῶν, τῆς ὄρας νὰ γενήσῃ.
Σ' τὴν φυλακὴν τὸ γέννησι, στὰ σίδερα τὸ τρέφει.
5. Ἡ μάνα του τὸ τῆξι ψυχούδια μὲ τὸ γάλα,
Ἡ Ἀμῆρισσα τὸ τῆξι ψυχούδια μὲ τὸ μῆλι,
Κ' ἡ μάνα τᾶλεγε ἀπ' ἐδῶ ἂ υἱέ μου τ' Ἀνδρόνικου!
Ἐδῶ γ' ἡ Ἀμῆρισσα ἀπ' ἐκεῖ ἂ υἱέ μου τ' Ἀμῆρισσα!
Χρονίος ἐπίασε τὸ σπαθίν, καὶ δειτῆς τὸ κοντάρι,
10. Κι' ὅταν ἐπάτησε τοὺς τρεῖς κρατιέται παλληκάρια.
Ἐδῶ γ' αἱ, διαλαλιθῆσαι, κἀνένα δὲν φοβάται,
Μῆτε τὸν Πέτρον τὸν Φωκᾶν, μῆτε τὸν Νικηφόρον,
Μῆτε τὸν Πετροτράχηλον, τὸν τρέμει ἢ γῆ κ' ὁ κόσμος,
Κἂν ἐν δικαίῳ πολέμῳ, μῆτε τὸν Κωνσταντῖνον.
15. Ἐτρέψαν τὸ μαῦρον του, πηδᾷ, καθάλλικεῖται,
Φτεριστηριᾶν τοῦ ἁρίσι, ἄνω εἰς βουνὸν ἰδγάνει.
Κ' εὐρίσκει τοὺς Σαρακηνούς δικίμιν ἐπηδούσαν.
• Δικίμιν ποῦ πηδᾶτε σεῖ, πηδούνο κ' ἡ γυνίκας,

« Ὅχι γυναικίς ἀτροφίαι, ἀλλὰ κ' ἐγγαστρομίναις.
20. « Οἱ μαῦροισι μετροῦν' ἐνὶ κ' ἕνας διαός μου δέκα.
« Δεῖτε κ' ἐξαγκωνιάστε με τρεῖς διπλάσι τ' ἀλουσίδιν,
« Ῥαφίτε καὶ τὰ ἄματια μου τρεῖς διπλάσι τὸ ῥαφίδιν,
« Βάλτε καὶ σταῖς μασχάλας μου τρικάνταρο μολύδιν,
« Κομβόστε καὶ στὰ πόδια μου δύο σιδηρένιας κλάπαις,
25. « Νὰ ἴδῃτε πῶς ἀναπηδοῦν Ῥωμαῖοι παλληκάρια »
« Δίνου κ' ἐξαγκωνιάζουνο τρεῖς διπλάσι ἀλουσίδιν,
« Βάλλου εἰς ταῖς μασχάλας μου τρικάνταρο μολύδιν,
« Κομβόνο καὶ στὰ πόδια μου δύο σιδηρένιας κλάπαις,
Κι' ἀφοῦ ταῦτα τοῦ ποίκαις Σαρακηνοῖ, καλοῦν του »
30. « Ἄ βρεῖ μωρὸν κ' ἀνῆλικον κ' ἀπογαλακτισμένον,
« Ἄν ἔχῃς τόσην πρακοπήν, ἔπαρ' τὴν ἄουβριάν σου! »
« Τινάσσει τὰ δύο χεῖρα του καὶ κόφτει τ' ἀλουσίδιν,
« Κλονίζει ταῖς μασχάλας του καὶ πέφτει τὸ μολύδιν,
« Καὶ δύο πηδῆματά κ' αἰδῶν ἰδγάνει ἢ κλάπαις,
35. Κι' ἀπὸ τοὺς μαῦρους τοὺς ἐνὶ κ' εὐρέθη στὸν ἴδιον του
Φτεριστηριᾶν τοῦ ἁρίσι, στὸν κάμπον καταβαίνει.
« Ἰέ μου, τοῦ λέγει ἡ μάνα του, υἱέ μου τοῦ λέγει πάλιν,
« Ἰέ μου, κὶ ἂν πᾶς στὸν κύριον σου, στάθου νὰ σοῦ συντύχῃ.
« Ὅλαις ἢ τίντασις κόκκιναις, καὶ τοῦ κυροῦ σου μαῦρη,
40. « Κι' ἂν δὲν σ' ὀμώσῃς τρεῖς φοραῖς μὴ γύρης νὰ πεῖδύσῃς! »
« Ἰσάν του ἴστυχ' ἔποικαι, κὶ ὡς τοῦχε παραγγεῖλαι.
« Φτερίζει δευτέρην φορᾶν, στὸν κάμπον ἐκατέθη,
« Βλέπει ταῖς τίντασις κόκκιναις, καὶ τοῦ κυροῦ του μαῦρη.
« Γυροῦ ἰδῶ, γυροῦ ἰκεῖ. τὴν πόρταν δὲν εὐρίσκει,
45. Δίνει ἕνα κλόσσον φοδερόν, ἔβαθεν ἔσω εὐρέθη.
« Ἀνδρόνικος ὁ κύρις του βγαίνει παρωρησμένους.
« Νὰ καταβῆ τὸν προσκαλεῖ, ῥεῖται, ἔφανρωτᾷ τον
« Ἄ βρεῖ μωρὸν κ' ἀνῆλικον, πῶθεν ἐν' ἡ γενιά σου,
« Πῶθεν ἢ ῥίξαι σου κρατεῖ, πῶθεν τὰ γονικά σου; »
50. — « Ἄν δὲν ὀμώσῃς τρεῖς φοραῖς, δὲν γύρω νὰ πεῖδύσῃς. »
— « Ἄν σύρω ἴω τὴν σπάθαν μου, καλὰ θέλω σοῦ μῶσω. »
— « Ἄν σύρης σὺ τὴν σπάθαν σου, ἔχω κ' ἐγὼ ἴδιόν μου. »
— « Ἄν πιάσω τὸ κοντάρι μου, σὲ κάμνω νὰ πεῖδύσῃς. »
— « Ἄν πιάσῃς τὸ κοντάρι σου, ἔχω κ' ἐγὼ ἴδιόν μου. »
55. — « Μὰ τὸ σπαθίν ποῦ ζώνεμαι δέκα φοραῖς ὀμῶσω »
« Εἰς τὴν καρδίαν μου νὰ μ'παχθῆ ἂν σὲ καταδικήσω! »
Ἄκρογυρε κ' ἐπέδυσεν ἀπὸ τὸν μαῦρον κάτω
Τότε κατ'ερωτήσαν τον πῶθεν ἐν' ἡ γενιά του
Πῶθεν ἢ ῥίξαι του κρατεῖ, πῶθεν τὰ γονικά του.
60. Αὐτὸς ἀπελογῆθηκεν ἀπ' τὴν ἀρχήν, καὶ λέγει,
« Ὅτ' ἐν υἱὸς τ' Ἀνδρόνικου Ἀραδοκουρασεμένους,
« Στὴν φυλακὴν γέννηθῆκα, στὰ σίδερα ἀνετρέφῃ.
« Ἀνδρόνικος ποῦ τὸν θωρεῖ, ἰλουσῆ τῶν κλαμμάτων,
« Σπκόνει τον στὰ χεῖρα του τοὺς οὐρανοὺς δοξάζει.
65. « Δοξάζω σε, Πανάχθῃ, κὶ ἄγιζω τ' ὄνομά σου,
« Παντέρημος ἀπίμεινα, σήμερον ἔξανασινα »
« Κ' εὐθὺς φωνάζει τὸν Παπᾶ, παράκλησιν σημαίνει,
« Αἶδει χαρίσματα πολλά, σχαρῆκιν τοῦ φουσατοῦ,
« Βγάλλει τὸ μαῦρο φλάμπουρο, τὸ κόκκινον σπκόνει,
70. Στῆνει κατ'έντα ἰλόγρησιν, στὴν Κρήτη κουρσευμένην.

Ἰραία δὲ καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῆς Εἰρήνης, τὴν ὅποιαν
ἔχουσαν ἀδομένην ἐν Αἰγίνῃ ὁ συγγραφεὺς (σελ. 41),
ἀρχαιοπρεπεῖς δὲ καὶ κατασκευαστικὸι οἱ ἐπιθαλάμιοι
στίχοι οἱ ἐν τῷ ΙΑ' κεφαλαίῳ. Αἱ περὶ τὴν νύμφην
παρθένου διαίρουσιν εἰς δύο, εἰς χορὸν καὶ ἀντιχο-
ρίαν καὶ ὁ μὲν ἄδει ἐν ὀνόματι τῆς μητρὸς, ἢ δὲ
τῆς νύμφης.

Καὶ πρῶτον ὁ χορὸς δίδει τῇ νύμφῃ συμβουλὰς
πῶς νὰ φερεται πρὸς τὸν πενθερόν καὶ τὴν πενθεράν
« Νυμφούλα, αὐτοῦ ποῦ θέ νὰ πᾶς εἰς τὰ πε εριχ σου,
« Σὰ δέντρ' ὀλόρθῃ νὰ σταθῆς, σὰ δούσω νὰ μωρῆσῃς,
« Σὰν ἄλιχη γαροφαῖα νὰ τοὺς μασχοβολήσῃς! »

Ἀξιοσημείωτον παράγγελμα ἠθικῆς ἀρετῆς ἐξα-
λειφομένης, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι, καθ' ἑκάστην!
Ἐπὶ τέλους δὲ προστίθησι

« Δεκάξι γρόνια ἐπότιξα μελίτζα στὴν αὐλή μου
Τώρα μου τὴν ἐπαίρουνε, ἂς πάγῃ στὴν εὐχή μου! »

« Δεκάξι χρόνια! » ἀλλ' ὄλαι ἀρά γε αἱ νέαι
συνερχονται εἰς γάμον δεκαεξ' ἐτῶν ἠλικίαν ἔχουσαι;
Βεβαίως πολλαί, αἱ πλείσται ἴσως, καὶ ἀνωτέραν.
Ὁ προσδιορισμὸς ὅμως οὗτος δύο τινὰ ἐμφαίνει
κατ' ἐμὲ πρῶτον ὅτι αὕτη ἡ ἠλικία κρίνεται ἀρ-
μοδιωτάτη πρὸς γάμον, καὶ δεύτερον ὅτι αἰετοτε
ὑπερξεν ἀσβεστὸς ἡ κλίσις καὶ ἀνένδοτος ἡ ἐπίδο-
σις τοῦ γυναικείου φύλου εἰς τὴν ἀριθμητικὴν πρά-
ξιν τῆς ἀφαιρέσεως. . . . τῶν ἰδίων ἐτῶν.

Ἢ δὲ ἀντιγάρια, ψάλλουσα ἐς ὀνόματος τῆς νύμ-
φης, ἀπαγγέλλει πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰ μελαγ-
χολικὰ ταῦτα

« Ἐγὼ γὰρ γειτόνισσαις, καὶ νοικοκυροπούλαις,
Παγαῖνο σ' ἄλλη γειτονιά, σ' ἄλλαις γειτονοπούλαις! »

Ἀλλὰ περὶ δυσιν ἡλίου ὁ χορὸς πλατύνεται, γυ-
ναῖκες ἐγγαμοὶ καὶ γέροντες τάσσονται μετ' αὐτοῦ,
ἢ ὄρχησις ἄλλως πως διατυπύεται, καὶ συναρμυ-
νῶν τῶν ὀργάνων ψάλλονται ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς
ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς στίχοι ἀποσπῶντες τὰ
δάκρυα

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς,
Κ' ἡ μέρα ἰλοβραδυάει,
Κι' ὁ Χάρος ταῖς ἡμέραις μας
Μὴ μὰ ταῖς λογαριάσει!
Ἄς πατήσωμε, κ' ἂς πᾶν
Τέτοια γῆ ποῦ θέ μᾶς φᾶν! »

« Δὲν ἔχει ὁ Χάρος διάκρισι
Δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη,
Ἦαίρνει παιδιὰ πῶ τὸ βυζί,
Γέροντας δὲν ἀφίνει.
Δόστε του, γιὰ νὰ (εὐ)πρεπίσῃ,
Κι' ὁ χορὸς νὰ ναστηρίσῃ! »

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς
Τὰ ὄρεσρά σας νιάτα,
Γιατί θὰ νῆλθῃ ἕνας καιρὸς
Νὰ σᾶς τὰ φάγ' ἢ πλάκα!
Ἄς πατήσωμε, κ' ἂς πᾶν
Τέτοια γῆ ποῦ θέ μᾶς φᾶν! »

« Τοῦτ' ἡ γῆ ποῦ τὴν πατοῦμε,
Ὅλοι μέσα θε νὰ μ'παῦμε!
Τοῦτ' ἡ γῆ μὲ τὰ χορᾶρια
Τρώγει νιοὺς καὶ παλληκάρια,
Κι' ἀποκάτου στὰ λουλοῦδια
Τρώγει νιαῖς καὶ κοπελοῦδια!
Δόστε της λοιπὸν νὰ πᾶρῃ!
Δόστε της μὲ τὸ ποδάρι! »

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς,
Τοῦ χρόνου ποὺς θέ ζῆσῃ;
Ὁ Χάρος ἔχει ἀπόρασι
Ψυχὴν νὰ μὴν ἀφίσι. »

Ἄρχοντες καὶ μεγιστάνες,
καὶ λοιπὴ φτωχολογία,
"Ὅλους μᾶς προσμένει ὁ Χάρος
Νηούς, γερόντους, καὶ παιδιὰ!"

Δικαίως ἄρα ἐπιφωνεῖ ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐλεγείου τούτου· « Ἴδου ὁ Ἠσίοδος, ὁ Θεόγνης, ὁ Φωκυλίδης! Ἴδου ἡ ποιήσις τοῦ Αἰγιάδου! Ἴδου τὰ Εὐαγγέλιον! Ἴδου τὰ τροπάρια τῆς ἐνταφιάσεως! Ἴδου ὡσαύτως ἡ πηγή, ὅθεν ἀπέρρευσε καὶ ἀπορρέουσι πᾶν τὸ καλὸν καὶ πρωτότυπον ἐν τῇ Νεοελληνικῇ ποιήσει! »

Ὅτι δὲ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως πρέπει νὰ καταγίνωνται οἱ καθ' ἡμᾶς ποιηταί, καὶ ὅτι εἰς τοῦτο μόνον εὐδοκίμησαν μέχρι τούδε ζῆτε ν' ἀποδείξη καὶ ἐμπράκτως, ἐπικαλούμενος τὸ παραδειγμα δύο κορυφαίων ποιητῶν, τοῦ Φωσκόλου καὶ τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐνταῦθα ζητῶ συγγνώμην παρὰ τοῦ συγγραφεῖς ἐάν, ἀντιγράφων τὴν ἐν σελίδι 56 φράσιν αὐτοῦ, ἐτόλμησα ν' ἀποβάλω μίαν μόνον συλλαβὴν, ἐν ἄρθρον μόνον, ὑποπτευόμενος μᾶλλον ὅτι παρεστέρησε κατὰ λάθος. Ἀναφέρων τοὺς δύο ἐκείνους ποιητάς, α προσαγάγει τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ΠΛΝ δύο κορυφαίων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ποιητῶν (1) α. Ὁ προσδιορισμὸς ὁμοῦ δὲν μοι φαίνεται δικαίος· διότι ἐάν τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀρμόζη εἰς τινὰ τῶν καλλιερρησάντων τὴν λυρικὴν ποιήσιν τοῦ λαοῦ, ὡς ὀρίζει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς, ἀρμόζει ἄρα εἰς τὸν Σολωμὸν ἢ τὸν Χρηστόπουλον, τὸν Φώσκολον ἢ τὸν Βηλαράν; Τὸ κατ' ἐμέ, οὐχὶ ὡς ποιητῆς, διότι πρὸ μικροῦ ἐστηλίτευσα τὴν ἀμουσίαν μου, ἀλλ' ὡς μέριον τοῦ λαοῦ, πιστεύω, καὶ πιστεύω, δὲν διατάζω νὰ τὸ κηρύξω, μετὰ σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὅτι τὰ πρωτεῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν λυρικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν τῆς Ἠπειροῦ. Ναι μὲν θαυμάζω τὰ κάλλη τῶν ποιήσεων τῶν μουσολήπτων ἐκείνων τέκνων τῆς καλλιγύναικος Ζακύνθου· ἴσως μάλιστα ὁ ἔνθερος πρὸς τὴν φιλοπατρίδα ταύτην νῆσον ἔρωσ μου ἐνταίνει ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον τὸν θαυμασμὸν μου. Ἀλλὰ διότι ἡ *Φαρμακευμένη* καὶ ἡ *Ξανθοῦλα* διέβησαν τὸν στενὸν πορθμὸν τὸν μεταξὺ Ζακύνθου καὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς γῆς, δὲν εἶναι ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς υἰοθέτησεν ἢ ὅτι προτιμᾷ αὐτάς τῆς *Ἀφροδίτης κυρίας* καὶ τῆς *Γλυκυτάτης Ἀροῖσεως*. Ἐγὼ δὲ καὶ δὲν ἀμφισβῆλω ὅτι μόνον διὰ τὸ καινοφανὲς τοῦ ἤχου ἐψάλησαν καὶ ψάλλονται ἐνίοτε καὶ σήμερον

(1) Ἐπιπέτων ὅτι ὁ συγγραφεὺς στέφει τοὺς δύο τῆς Ζακύνθου ποιητάς διὰ τοῦ ἐξήχου ἐκείνου ἐπιθέτου ὡς εὐδοκίμησαντας μόνον περὶ τὴν λυρικὴν, δὲν ἐγκαλῶ αὐτὸν ἐπὶ παραλείψει τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδίου πατρὸς, ὅστις οὐ μόνον ὡς δόκιμος δραματικὸς πρέπει νὰ ἀναγραφῆ εἰς τὸ τέμνος τῆς ἡμετέρας φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ ὡς πρῶτος δραματοποιήσας ἐν Ἐπτανήσῳ πρὸ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος εἰς τὴν καθομιλουμένην, καὶ συντελέσας μάλιστα εἰς τὴν παρὰσκηνὴν αὐτοῦ διὰ πατριωτικῶν δραμάτων.

(ὡς ἄδεται καὶ τὸ *Verranno a te sull'aura* καὶ ἡ *Casta Diva*) ποιημάτων ἐξυφασμένα μετὰ *λάφαις* καὶ *ἔσχαλιδία*, σχίζοντα ἀληθῶς τὰς εὐκισθήτους ἀκοάς τοῦ ἡμετέρου λαοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον ἀμφισβῆλλει ἐάν καὶ εἰς αὐτῆς τῆς *Ξανθοῦλας* καὶ τῆς *Ἀφροδίτης* τὴν ἐκτραγῶδησιν ᾗται ἀρμόδιον τὸ ἴδιωμα τῆς Ζακύνθου (σελ. 74, 72), ἀλλὰ καὶ κανόνα γραφῆς ἄξιον παραδοχῆς ὑποτυποῖ τὸν ἐξῆς·

« Καὶ ὡς μὲν πρὸς τὴν γλῶσσαν ὁ ποιητῆς, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν οὐ μόνον τὸ ἐνεστώ, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον τοῦ γένους· τούτέστιν ἀναλογιζόμενος τὴν ἐκ Προνοίας ἀδιάλειπτον ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν, δι' ἧς τὰ διηρημένα μέλη τοῦ Πανελληνίου συνέρχονται βεβηγηδὸν εἰς πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐνότητά, δὲν θέλει ἀπερισκέπτως μεταχειρισθῆ τὸ γλωσσάριον τῆς ἐπαρχίας του, τοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς πόλεως του, τὴν διάλεκτον ἐνὶ λόγῳ καὶ τὴν προφοράν, ἃς ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος περιώρισαν ἐξ αἰῶνος ἐντὸς οἰκογενειακῆς τινος περιφερείας· ἀλλὰ θέλει πανσθενεῖ προσπαθῆσαι νὰ γίνῃ καταληπτὸς, διὰ γλώσσας ὅσον οἶόν τε πάγκοινον ἐχούσης τὸν χαρακτήρα πρὸς τὸ ὅλομελές Πανελλήνιον τῆς σήμερον, καὶ πρὸς τὸ τῆς αὔριον νοημονέστερον. Αἱ γλώσσαι κινούνται καὶ προοδεύουσιν ἐντὸς τῶν ἐθνικῶν συστημάτων, καθὼς κινούνται πλανῆται καὶ δορυφόροι εἰς τὰ διάφορα ἀστρονομικὰ συστήματα. Προάγεται ὁ νοῦς; Συμπροάγεται μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ διαλεκτός· διότι ἡ γλῶσσα παρακολουθεῖ τὰ ἔχνη τῆς διανοίας, ὡς ἡ σκιά παρακολουθεῖ τὸν πορευόμενον ἄνθρωπον. Οὐαί, λοιπόν, πρὸς τὸν ποιητὴν, ὅστις δὲν ὑπολογίση τὴν αἰσχρότητα κινήσιν τῆς διανοίας, ἄρα καὶ τῆς γλώσσας τὴν ἀδιάκοπον μετάστασιν! Κινδυνεύουσι τὰ ὑπερχυδαίζοντα ἔπη του ν' ἀποβῶσι μετ' ὀλίγον ἀπλῶς μνημεῖα γλωττολογικὰ, ὑπὸ τῶν φιλολόγων μόνον καὶ βοηθεῖα γλωσσαρίου διερμηνεύσιμα. »

Δὲν ἀποκρούω, ἀπαγε! τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ παράδοξον ὑπολαμβάνω τὴν ἀξίωσιν ἐκείνων οἴτινες, γεννηθέντες ὡς ὁ Σολωμὸς εἰς τόπον ὅπου ἡ γλῶσσα συζυμωθεῖσα ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ λέξεων καὶ φράσεων ὅλων ξενικῶν, καὶ

« *πᾶν πρόσωπον πλῆγαις* » συμφορεῖσα, κατεστάθη τραγέλαφος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ *Χάρος* τοῦ μακαρίτου Γουζέλη, καὶ μήτε σπιθαμὴν τῆς λοιπῆς ἑλληνικῆς χώρας ἐπισκεφθέντες, ζητοῦσι νὰ ἐπιβάλωσι τὸ ἐκφυλον τοῦτο τέρας εἰς τὴν Κύπρον, τὴν Χίον, τὴν Πελοπόννησον, τὸ Αἰγαῖον, τὴν Σμύρνην, τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ στιχογραφίας μάλιστα τῆς ὁποίας οὔτε τὰ μέτρα, οὔτε τὸν ῥυθμὸν, ἐνίοτε δὲ οὐδὲ τὸν τονισμὸν ἐννοεῖ τοῦ Ἕλληνοσ ἢ ἀκοή.

Ὡς δημοτικὸν λοιπὸν ποιητὴν, ὡς ἐγκριτὸν ἐλεγιογράφον θεωρεῖ τὸν Σολωμὸν ὁ συγγραφεὺς.

« Τὰ ἐλεγεία ὅσα νέος ὢν συνέγραψεν εἰς πένθος γυναικῶν, καὶ θάνατον κορασιῶν ἢ παιδιῶν, καὶ ἄλλας ἠθικὰς ὁδύνας, διακρίνουσιν ἐν τῇ γραμματολογίᾳ μας, καὶ θέλουσι βεβαίως ἐπιζητεῖν ὡς πολῦτιμοι τῆς δημοτικῆς ποιήσεως μαργαρίται. »

Ἄλλ' ὡς ποιήσαντα τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ὕμνον καὶ τὸν ἐπιτάριον τοῦ Βίρωνος κρίνει αὐστηρῶς, καὶ αὐστηρότερον ἐτι ὡς ἐποποιὸν τοῦ Λάμπρου. Τσοῦτον δὲ φαίνονται μοι ἄξιοι μελέτης οἱ λόγοι δι' ὧν ὑποστηρίζει τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, ὥστε λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ παραθέσω ἐνταῦθα δεκαεννέα ὄλας σελίδας. Καὶ τολμηρὸς ἂν ὑποθεθῆ περὶ τὰς σκέψεις ἢ συγγραφῆς, ἢ ἀνάγνωσις τοῦ ποιήματος, τὴν ὁποίαν συνιστᾷ θερμῶς πρὸς τοὺς ἡμετέρους φιλολόγους, ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι γράφει ἐν τῇ 55 σελίδι·

« Ἐρέυνησα ἐξ ἐπιστάσεως καὶ κατὰ πλάτος τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως· συμπαρέβαλον τὰς διαφόρους φράσεις αὐτῆς· ἐπέεθρον καὶ μακρὸν καὶ συντόμως περὶ τοῦ ἐξέχοντος καὶ κοινῶς πρὸς ὄλας τὰς ἐποχὰς αὐτῆς χαρακτῆρος· ἐκέρω λοιπὸν τὴν γνώμην ταύτην ἐν περρωτισμένῳ συνειδήσει, καὶ μετὰ πλήρους πεποιθήσεως. »

Νέον λεξικὸν Γαλλοελληνικὸν ὑπὸ Κωνσταντίνου Βαρβάτη, κριτηρῶν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων Ναπολέοντα Γ'. Ἐκδοθὲν ἀναλώματι Γ. Στ. Γεωργαντζῆ. Εἰς τέσσαρας τόμους. Ἀθήναι 1860.

Ἀπὸ τοῦ 1857 ἔτους ἀναγγελλαντες τὸ λεξικὸν τοῦτο ἐλέγομεν τὰ ἐξῆς (*): « Τὸ λεξικὸν τοῦ Κ. Βαρβάτη δὲν ἐδημοσιεύθη εἰσέτι· ἐπετρέπη δὲ μόνον εἰς ἡμᾶς νὰ φιλολογήσωμεν τοὺς ἐκτυπωθέντας δύο πρώτους τόμους. Τὰ ἐκδοθέντα ἄχρι τῆς σήμερον Γαλλοελληνικὰ λεξικά ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τοῦ λεξικοῦ τῶν ΚΚ. Ραγκαβῆ, Σαμουράση καὶ Νικολαΐδου, εἰσι μᾶλλον γλωσσάρια· διότι, διὰ τὸ σύντομον, δὲν περιέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραδείγματα, πολλάκις δὲ οὐδ' ἐπισημειοῦνται καὶ ὄλα τὰ σημαίνοντα τῶν λέξεων.

« Ὁ Κ. Βαρβάτης ἐπάτησεν ἄλλην ὁδὸν· ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ δοκιμώτερα τῆς Γαλλίας λεξικά, μετέφερεν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέν ὄλον τὸν πλοῦτον αὐτῶν, καὶ οὕτω προσφέρει εἰς τοὺς ὁμογενεῖς λεξικὸν πληρέστερον τῶν προεκδοθέντων. »

Ταῦτα ἐπαναλαμβάνομεν σήμερον μετὰ πλείονος πεποιθήσεως, ἀφοῦ εἶδομεν καὶ τοὺς λοιποὺς δύο τόμους. ἔχει δὲ τὸ λεξικὸν τοῦτο τὸ προτέρημα, ἀνεκτίμητον πρὸ πάντων εἰς τοὺς μεταφραστὰς οἵτινες σήμερον δὲν εἶναι εὐάρθμοι, ὅτι περιλαμβάνει τοὺς γενομένους δεκτοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἄρου, τοὺς ὁποίους ἀδύνατον νὰ εὐρωμεν καὶ εἰς τὰ ἐπιμελέστερα ἐξαιρησμένα λεξικά τῆς Ἀυτικῆς Ἑuropῆς. Ἀβίατε, παραδείγματος χάριν, τὸ νεοστὶ ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ι. Κουρτώ Διβερνερά· ἐκδοθὲν Γαλλοελληνικὸν λεξικὸν, τὸ ὁποῖον βεβαίως εἶναι ἀξιόλογον διὰ τὴν εὐσυνείδητον ἰδίως ἀντιπαράθεσιν τῶν Γαλλικῶν φράσεων πρὸς τὰς ἑλληνικὰς, καὶ ζητήσατε τὴν ἐρμηνείαν κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ὀνοματολογίαν λέξεως νομικῆς, στρατιωτικῆς ἢ ναυτικῆς. Ναι μὲν θέλετε εὐρεῖ τὴν σημασίαν, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ τὴν

(*) Φυλλάδ. 15 Μαΐου σελ. 94.

κυριολεξίαν. Δὲν λέγω ὅτι ὄλοι οἱ περρωθέντες· πρὸ ἡμῶν ὄροι εἶναι ὄρθοι· ἐξ ἐναγκάσεως, περὶ τὴν σύνθεσιν μάλιστα τῶν λέξεων, ἀπαντᾷται ἐνίοτε ἀνάθενα ἀναβιβάζουσα ἐρρωθῆκα εἰς τὰς παρεῖας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνεκνώστου, ἀπὸ τῆς ὁποίας εὐκατεῖον ἦτο νὰ καθαρῆσθαι τὰ δημοσῖα Ἄργεῖα. Ἐκεῖ ἀκούεις Μεγαλοῦπολιν, καὶ Ἀρεοῦπολιν, καὶ Ἀμαλιαπολιν, καὶ νομαρχίαν Ἀετικοβιοιωτίας, καὶ Φωκιδολοκρίδος, καὶ Ἐπιπερανογίας, καὶ ἐνελπιζόμεθα καὶ ἀμφιθεῖς, καὶ ἄλλα ψευδομακρολογήματα· τινὲς δὲ τῶν ὄρων οὔτε ἀκριβεῖς ἀλλ' οὔτε κομψοὶ φαίνονται ὡς ὁ ἀναίρεσιον καὶ ὁ ἀναρεσιβίλητος. Ἐως οὐ ὄμως ἀναπληρωθῆσι δι' ἄλλων, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν πρὸς τοὺς γαλλικοὺς ἀντιστοιχοῦσι.

Καὶ διὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον τὸ λεξικὸν τοῦ Κ. Βαρβάτου εἶναι ἄξιον συστάσεως. Πολλὴ δὲ ἐργασίονα ὀφείλεται καὶ πρὸς τὸν ἐκδόντα αὐτὸ ἰδίως ἀναλώμασι, καθόσον συγγράμματα τόσῳ διεξοδικῶς δέονται, ὡς γνωστὸν, δαπάνης οὐ μικρῆς, ἐνῶ τὰ μὲν ἡμέτερα εὐτελεῖ, εὐτελεστέρα δὲ ἡ παρὰ τῶν ἐχόντων ἀντίληψις.

ΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ.

—ooo—

Δημοσιεύσαντες ἄλλοτε (*) περιεργὰ τινα περὶ μαγείας καὶ μαγνητισμοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰπομεν ὀλίγα καὶ περὶ τῆς βασκανίας τῶν ὄψεων· ἐπειδὴ δὲ περὶ ταύτης διαλαμβάνει λεπτομερέστερα ἄρα δὲ καὶ τερπνότερα ἢ ἐποικίην διήγησις, παραθέτομεν αὐτὴν ὡς συμπλήρωμα τῆς διατριβῆς ἐκείνης.

« Ἐπισκεφθεὶς τὸν ἐξ Ἰνδιῶν ἐπανελθόντα φίλον μου, παρετήρησα μετὰ περιεργείας τὴν συλλογὴν τῶν ὄψεων εἰς τὴν ὁποίαν ἰδίως ἐνησχολήθη. Εἶδον δὲ μυρία εἶδη τοιούτων, καὶ ἰνδικῶν, καὶ ἀφρικανῶν, καὶ εὐρωπαϊῶν πρὸς τοῦτους.

« Πρὸ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων εἶλαυσε τὴν προσοχὴν μου ὄρις τεταραγμένους, οὗ τινος ἡ κεφαλὴ ἐστριζέτο ἐπὶ μικροῦ μανθουλίου ἐρυθροῦ· ἔβλεπε δὲ αὐτὴν οὐ μόνον διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν στιλπνότητον αὐτοῦ γιγῶνα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν μετ' ἧς ἦτο ἀποτεθειμένος ἐντὸς πολυτελοῦς κιβωτίου· διότι ἡ εὐωρεῖτο ἀξιόλογον ἐπιστημονικὸν ἀντικείμενον, ἢ ἐφυλάσσετο ὡς περὶ ἐργὸν τι ἐπεισόδιον τῆς περιηγήσεως.

« Ὁ δὲ φίλος μου ἰδὼν τὴν προσοχὴν μου, ἐσχυρῶσασε καὶ εἶπε·

— Διὰ τί παρατηρεῖς προσεκτικώτερον τὸ ζῶον τοῦτο;

— Δὲν ἤξεύρω διὰ τί μὲ φαίνεται ὅτι ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ ἱστορίαν.

— ἔχεις δικαίον, καὶ θὰ σὲ τὴν εἰπῶ εὐχαρίστως· ἔσο δὲ βεβαίως ὅτι ἐάν δὲν ἤρχεσο θὰ τὴν διηγούμην κατὰ μόνας εἰς ἐμαυτὸν.

(*) 18ε φυλλάδ. 13, σελ. 308.

— Λέγε, σὲ ἀκούω.

» Καὶ καλοκαθίσας εἰς τὸ ἀνκλινητήριον εἶπεν· — Ὁ ὄφρις οὗτος εἶναι ἐκ τῶν καλουμένων εἰς τὰς Ἰνδίας κόβρα, ἐκ τοῦ ὠραιοτέρου μάλιστα εἶδους· ἔχει δὲ μέγεθος πέντε ποδῶν, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του δύο κύκλους οὐραζόντας διόπτρας.

» Σημειώσαι δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄφρις, οἱ ἔχοντες δηλαδὴ τοὺς κύκλους τούτους, εἶναι τρομεροί· ὅταν μάλιστα ὀργισθῶσι καθίστανται φοβεροὶ τὴν θῆην. Ἀνοψοῦνται μετ' ἠλεκτρικῆς οὕτως εἰπεῖν ταχύτητος μέχρις ὕψους τριῶν ποδῶν καὶ ἐπέκεινται, καὶ ὅπως ἐπιπέσωσι βραχδυτέροι κατα τὸ θῆματος αὐτῶν, περιτυλίσσουσι καὶ συμπυκνοῦσι τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος αὐτῶν. Ἐάν ποτε εὐρεθῆς ἀπέναντι κόβρα καθέτως ἰσταμένου, ἀναρῶντησόν ἀμέσως· εὐθεὶς ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ, διότι μετ' ὀλίγον μεταβαίνειε διὰ τῆς κοιλίας του εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ μεταβαίνειε, φίλε μου, ἀνοπερθέτως, ἐκτὸς μόνον ἂν ἔχῃς αὐλὸν εἰς τὰ χεῖρά, ἢ βιολίον ἀνά χεῖρας, διότι τότε οὐ μόνον σώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ αἶνον ἐκεῖνο πέλωνόν, κατὰ τὸν Θεόκριτον, συμφιλιοῦται ἀμέσως μετὰ σοῦ· ἀλλ' ἀκούσαν τὸν ἦχον στέκεται καὶ βραίνει ἐν ῥυθμῷ πρὸς αὐτὸν εἴτε ταχύν εἴτε βροδὺν ὄντα.

» Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ὄχι μόνον ἔρωτα πρὸς τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρίαν περὶ αὐτὴν ἔχει. Καὶ τὸν τελευταῖον τῶν Ἰνδῶν ἂν ἐρωτήσῃς, θὰ σὲ βεβαιώσῃ περὶ τῆς φιλομουσίας κλήσεως τῶν ὄφρων τοῦτων. Πολλάκις ἀπαντᾷς τοιούτους εἰς τὰς πόλεις σειομένους καὶ ἀμφιταλαντευομένους κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῶν αὐλητῶν.

» Ἐπειδὴ ὁμοίως σπανίως ὁ περιηγητὴς ἔχει ἀνά χεῖρας αὐλὸν ἢ βιολίον, ἐάν κατὰ τύχην εὐρεθῆ ἀπέναντι κόβρα, δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ζωὴν του. Ἐγὼ αὐτὸς παρ' ὀλίγον μετέβαινα εἰς τὴν αἰωνιότητα.

» Ἰδοὺ τί μοι συνέβη· Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐλθὼν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου ἐθαύμαζα τὸν δούοντα ἥλιον· ὅλα περὶ ἐμὲ διηγούντο δοξᾶν Θεοῦ. Ἀστραπηβολοῦντα τὰ κύματα τοῦ ποταμοῦ ἐκυλίνοντο μεγαλοπρεπῶς μετὰ τῶν γλοερωτάτων ὀχθῶν, καὶ πρὸς τὸν ὀρίζοντα ἐδύετο σειράν λόφων, τῶν ὁποίων τὰς κορυφὰς ἐχρῆσιζον ποικίλως αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τῶν ἡλίου. Καὶ θαυμάζων ἐβυθίσθην εἰς ὄνειροπολήσεις.

» Ἄλλ' αἴφνης ἀκούσας τρυγγὴν οὐχὶ μακρὰν ἐμοῦ ἀνέβλεψα, καὶ στρέψας τὸν ὀφθαλμὸν παρετήρησα καὶ εἶδα κυματιζόμενον τὸν χάρτον τοῦ ἀγροῦ, καὶ γραμμὴν μακρὰν τείνουσαν πρὸς ἐμὲ. Τὸ αἷμά μου ἐπάγωσε! . . . Καὶ ἐν ἀκκρεῖ, παρὰ τοὺς πύδας μου σχεδὸν, εἶδα κόβραν ἀναστηλωθέντα. Ὁ χιτῶν αὐτοῦ ἐξογκοῦται, τρομερὸν ἀνοίγει τὸ χάσμα του, καὶ ὡς ἀμείλικτα ἀγγύστρα προτείνει τοὺς ὀδόντας του· χινοῦται . . . τυλίσσεται περὶ τὸ σῶμά μου, καὶ ἡ ἀποτρόπιος κεφαλὴ του ἐγγίζει σχεδὸν τὴν ἰδικήν μου . . .

» — Θεέ μου! ἀνεφώνησα ἀναθλίψας εἰς οὐρανόν.
» Ἄλλ' ἀμέσως βλέπω κόκκινον μανδύλιον περυ-

γίζον μετὰ τὸ τέρτος καὶ ἐμοῦ, καὶ ἀκούω μελωδίαν. Συνέρχομαι ὀλίγον εἰς ἐμαυτὸν, καὶ παρατηρῶ πλοσίον μου μικρὰν κόβραν, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐδύετο περὶ τὴν οἰκίαν μου· ἡ κόβρα σείει ὀλονέν τὸ μανδύλιον καὶ ἐξακολουθεῖ τραγωδοῦσα. Ἐν τούτῳ παρέρχονται τινεὶ δευτερόλεπτα. Καὶ τοὶ ὅλως ἐντρομος παρατηρῶ ὅτι ἡ κίνησις τοῦ μανδυλίου φέρεται κανονίζουσα τὸν ῥυθμὸν τοῦ τραγωδίου . . . Μετ' ὀλίγον τὸ τραγωδίου γίνεται λιγυρότερον, τὰ δάκτυλα τῆς νέας Ἰνδοῦ ἐγγίζουσι σχεδὸν τὸν ὄρακοντα, καὶ ἡ παλάμη αὐτῆς χανδαίνει τὸ δέριμα του.

» Καὶ ἰδοὺ ὁ κόβρας ἐκτυλίσσεται, δὲν μετρίγγει πλέον, πίπτει εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅλως ἥπιος περιελίσσεται περὶ τοὺς πόδας τῆς νέας ἢ νέας γονυπετεῖ μετὰ μικρὸν, καὶ ἀρχεται ἡ γοητεία.

» Ὁ δὲ ὄφρις γοητευθεὶς οὐ μόνον δὲν ἀπειλεῖ πλέον ἀλλὰ καὶ παρακαλεῖ . . . Εἶναι εὐτυχῆς, ἐνῷ ἡ Ἰνδὸς, ὡς νικητὴς ἐπιδιώκων καὶ λαμπροτέραν τῆς νίκης πράξιν, τελεῖν καταστροφὴν, μεταχειρίζεται καὶ τελευταῖον ἀκαταμάχητον τρόπον. Εἰς τοὺς λιγυροὺς τόνους τῆς φωνῆς, εἰς τὰς θωπυτικὰς χειρονομίας τῆς προσθεταῖ καὶ τὴν μαγεῖαν τῶν ὠραίων καὶ μακροβλεπῶν ὀφθαλμῶν τῆς· τὸ βλέμμα τῆς προσηλοῦται εἰς τὸν κόβραν, καὶ αὐτὸς, ἀνίτηρος νὰ ὑπομείνῃ τὴν λάμψιν των, στρέφει τὴν κεφαλὴν . . . Ὁ ἐχθρὸς ζητεῖ ἔλεος!

» Περελθόντος οὕτω τοῦ κινδύνου, ἤλθον εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἐκβαλὼν τὸ πολύστομον πιστόλιόν μου, τὸ ἐγέμισα, ἐσημάδευσά τὸν κόβραν καὶ τὸν ἐρόνευσά.

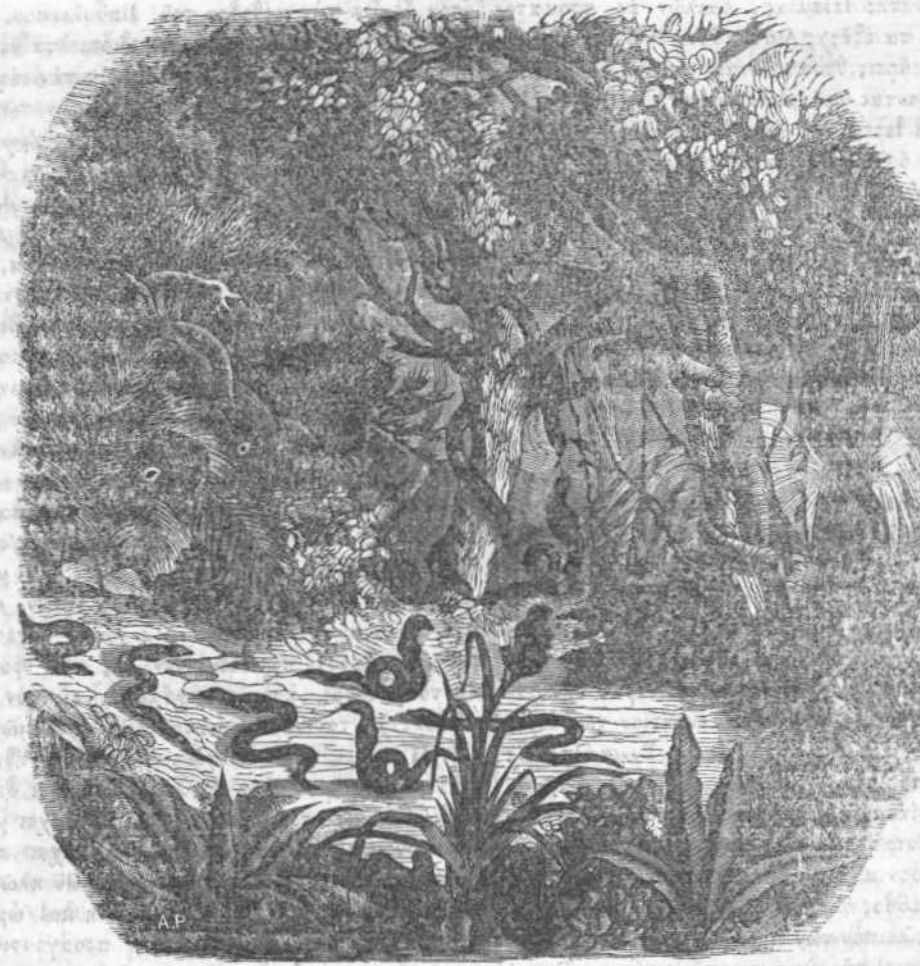
— Ἡ πιστολιὰ σου, εἶπα πρὸς τὸν φίλον μου, μ' ἔκαμε νὰ ἀναπνεύσω, διότι σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν ἤμην ἥσυχος· τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ εἰπῆς, πῶς ἐξηγεῖς τὴν μαγευτικὴν δυνάμιν τῆς νέας ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ ἐκείνου τέρατος; Ναὶ μὲν πολλάκις ἤκουσα περὶ γοήτων, ἀλλὰ πάντοτε ἐφρόνουσι ὅτι ἦσαν ἀπατεῶνες, ὅτι δηλαδὴ ἀφῆρουν προηγουμένως ἀπὸ τοῦ ὄφρος τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν δυνάμιν του διὰ τινος ἰδιαιτέρου τρόπου, καὶ διὰ τοῦτο ὅτε εὐρίσκετο ἐμπροσθεν γόητος ἠσυχάζεν ὡς γνώριζον τὴν ἀδυναμίαν του.

— Ὅμιλεῖς ὡς ἀπιστος, ὄχι ὁμοίως καὶ ὡς φυσιολόγος, δέκα ἐτη διατρίψας ὡς ἐγὼ εἰς τὰς Ἰνδίας. Καὶ ἀδυνατῶ μὲν νὰ ἐξηγήσω ἐπιστημονικῶς τὴν δυνάμιν τῶν γοήτων, βεβαιῶ ὁμοίως ὅτι μόνος, ἰδίως ὀφθαλμοῖς, παρετήρησα τὴν δυνάμιν ταύτην. Τόσα πράγματα γίνονται τὰ ὁποῖα ὁμοίως δὲν ἐννοοῦμεν!

» Σημειώσαι δὲ ὅτι οἱ γοῆτες δὲν ἀποκρίνονται ποτὲ εἰς τὰς περὶ τούτου ἐρωτήσεις σου. Κατὰ τὴν γενικὴν πεποιθήσιν ἡ δυνάμιν τῶν γοήτων ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ εἶναι διαδοχική. Ὅθεν μόναι οἰκογένειαί τινες ἔχουσι τὸ μονοπώλιον τῆς γοητείας· οὐδ' ἓνα γόητα εὐρίσκεις ἐκτὸς αὐτῶν.

» Ἰδοὺ τί μὲ διηγήθη φίλος τις, μάστως τοῦ συμβάντος·

» Ἀξιοματικὸς τις Ἄγγλος καθημένος ἐντὸς

Τὸ Παρασάκτον.

χάρτων, εἶδε κόβραν ὅστις ἀναπνεύμενος ἀνκλινητῶς εἰδείκνυεν ὅτι ἐχάανε τὸ γεῦμά του· ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν ὅτι ὁσάκις οἱ ὄφρις χωνεύουσιν ἀγαπῶσιν, ὡς καὶ οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἀνάπνευσιν, τὸν παρετήρηε καλῶς ἄνευ φόβου. Ἐπτεῖτε δὲ ἀμέσως νὰ καλέσῃ γόητα γνωστότατον ἐπὶ ἐμπειρίᾳ.
» Ἄμα ἐλθὼν ὁ γόης ἐπλησίασεν εἰς τὸν ὄφιν, καὶ ἔψαλλε μονοτόνως ἄσμα ὄχι βεβαίως ἰκανὸν νὰ ἠδύνη τὰς ἀκῆς σου καὶ ἐμοῦ· ὁ κόβρας ἐξύπνησεν ἀμέσως καὶ ἐκτυλίξας τὸ σῶμά του ἀνωρθώθη τρομερὸς, καὶ ἤρχισε συρίζων συριγγὸν τρομερότερον. Ὁ ἀτάραχος ὁμοίως γόης ἐξακολουθεῖ ψάλλων, καὶ ἀτενίζων τοὺς ὀφθαλμοῖς τοῦ δράκοντος. Ἐθραιμύευσεν δὲ ἐπὶ τέλος, διότι τὸ θῆριον καταπραῖνθη, ὑπάταγη, καὶ ἐφύθησε τὰς κινήσεις του πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ γόητος.

» Ἡ σκηνὴ αὕτη διήρκεσεν εἰκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας, καθ' ἃ ὁ ὄφρις τασοῦτον ἐγένετο δουλικός, ὥστε καὶ τὰς ὕβρεις ἐδέχετο τοῦ Ἰνδοῦ, πτυόντος συνεχῶς ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν του.

» Τὶ νὰ σὲ εἰπῶ, φίλε μου, διὰ νὰ σὲ καταπέσω περὶ τῆς παντοδυναμίας τῶν γοήτων! Ἄλλος γνώριμος μου μὲ διηγήθη ὅτι εἶδεν Ἰνδὸν νὰ κοιμᾶται ἐχὼν ὄφιν ἰσβάλον ἐντὸς τοῦ νυκτερινοῦ πύλου του.

— Καλὲ τί λέγεις;
— Μάλιστα· ὁ ὄφρις ἦτον μὲν μικρὸς, ἕως δεκαπέντε δακτύλων, ἀλλ' ὡς εἶπα φερακαερός.

» Ἄλλος γόης Ἰνδὸς θέλων νὰ μὲ δείξῃ τὴν δυνάμιν του, ἔφερον ἓνα ὄφιν ἐκ τοῦ εἶδους ἐσείνου ὅστις ἐκοιμᾶτο εἰς τὸν πύλον, καὶ ἀρῆκεν αὐτὸν νὰ δαγκάσῃ ἀλέκτορα· ἐντὸς δύο λεπτῶν ἀπέθανε τὸ πτηνόν.

— Τὶ σαομάκι! ἀνέκραξα ἐκθαμβός.

» Ὁ δὲ γόης βύψας ἐπ' ἐμὲ βλέμμα οἰκτου, ἤρπασε τὸν ὄφιν ἀπὸ τὸν λαυμὸν, καὶ τὸν κατέκρυψε. Καὶ πρῶτον μὲν ἔρχε τὴν οὐρὰν, δεῦτερον τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀντὶ ὀπωρικῶς κατεβρόχησε τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος· ἐνῷ δὲ ἔτρογγεν ἐφαίνετο αἰθινόμενος ἡδονῆν, τὴν ὁποίαν σπανίως δοκιμαζει καὶ ὁ ἐγκριτότερος τῶν ἡμετέρων γαστρονόμων.

» Σὲ εἶπα ὅτι ἐν γένει θεωροῦνται οἱ γόητες ὅτι κληρονομοῦσι τὸ δῶρον τῆς γοητείας· ὑπάρχουσι τινες ὁμοίως φυλαὶ Ἰνδῶν πιστεύουσαι ὅτι οἱ ἔχοντες τὸ δῶρον αὐτὸ δὲν τὴν ἔχουσι διαδοχικῶς, ἀλλὰ διότι λούονται κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μετὰ ζωμῶν βοτάνων εἰς αὐτοὺς μόνον γνωπτῶν.

» Ἰδοὺ, φίλε μου, τί ἐγὼ εἶδα· ἀκούσε τώρα καὶ τί ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς Γραφάς.

» Ὁ προφήτης Ἰερειάς, ὁμιλῶν ἐκ στόματος Κυρίου, εἶπε τὰ ἑξῆς· «Διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω εἰς ὑμᾶς ὄφεις θνητοῦντας, οἷς οὐκ ἔστιν ἐπάσαι, καὶ δῆξονται ὑμᾶς ἀνάκτον, κτλ.»

» Ἄρα ἐπὶ Ἰερειοῦ τοῦ γοητευομένου ὄφεις μεταχειρίζετο ὁ Θεὸς ὡς ὄργανον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· ἄρα ἡ ἐπιστήμη τοῦ γοητεύειν ἔχει ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγὴν, χρονολογεῖται, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀμιμήτου ἐκείνου ἐλεγοποιῶ, ὅστις δὲν ἐνόμισεν ἀπρεπὲς νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους θρήνους του.

» Ἐπειδὴ δὲ ἄθρομεν καὶ εἰς τὴν πικρὰν Γραφὴν, ἃς σ' ἐνθυμίσω καὶ ὅ,τι λέγει ἡ Ἐξοδος περὶ ὄφρων.

«Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωυσῆν καὶ Ἀαρὼν λέγων· καὶ ἐάν κλήσῃ πρὸς ὑμᾶς Φαραὼ λέγων· ὅτε ἡμῖν σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἐρεῖς Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου· λάβε τὴν ῥάβδον, καὶ ῥίψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐναντίον Φαραὼ καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἔσται δράκων. Εἰσῆλθε δὲ Μωυσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐναντίον Φαραὼ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν οὕτως, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Κύριος· καὶ ἔρριψεν Ἀαρὼν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐναντίον Φαραὼ καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο δράκων. Συνεκάλεσε δὲ Φαραὼ τοὺς σοφιστὰς Αἰγύπτου καὶ τοὺς φαρμακοὺς, καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπασιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν ὡσαύτως· καὶ ἔρριψαν ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο δράκοντες· καὶ κατέπιεν ἡ ῥάβδος ἡ Ἀαρὼν τὰς ἐκείνων ῥάβδους.»

» Καὶ αὕτη λοιπὸν τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἡ περιεκπηθὴ δὲν μαρτυρεῖ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν γοητῶν; ὅλοι οἱ φυσιολόγοι γνωρίζουσιν ὅτι ὁ κόβρας τῆς Αἰγύπτου γοητευόμενος, πρῶτον μὲν γίνεταί ἀκίνητος, ἔπειτα δὲ μένει ὡς ζῆρος. Καὶ διὰ τὴν φωνὴν ὡς ῥάβδος ἀρκεῖ νὰ σφίγγῃ τὸν λαιμὸν του, διότι ἀμέσως ὑποπίπτει εἰς εἶδος καταληψίας, μεταμορφώσας πρὸς ὦραν αὐτὸν εἰς ῥάβδον.

» Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ἀναντιρρόπως ὅτι ὁ σοφὸς Ἀαρὼν καὶ οἱ σοφισταὶ καὶ φαρμακοὶ τῆς Αἰγύπτου ἦσαν γόητες· ἀλλ' ὄχι ὁμοίως ὅτι καὶ τὸ θαύμα τῆς καταπόσεως τῶν ἄλλων ῥάβδων ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν.

» Ἡξεύρεις τί λέγει καὶ ὁ Βιργίλιος, καὶ ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Ὀβιδίου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι περὶ γοητῶν. Δὲν ἐνθυμείσῃ τὰ τοῦ Πλινίου περὶ τῶν ψύλλων τῆς Ἀφρικῆς;

» Διηγεῖται ὅτι τὰ σώματα τῶν ψύλλων ἢ γοητῶν ἀποπνέουσιν ὄσμην δι' ὅλων τῶν πόντων, ρίπτουσιν εἰς λήθαργον τοὺς ὄφεις.

» Ὁ Ἀριστοτέλης βεβαιεῖ ὅτι ὁ σῦλος τοῦ ἀνθρώπου βλέπτει τοὺς ὄφεις· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι Βαβυλώνιος ὁ Χαλδαῖος ἐγόητευσεν καὶ ἐφάρμακίσε διὰ τινῶν θείων λογίων.

» Τὸ κατ' ἐμὲ ὁμοίως ὁ Πλίνιος παρακλαθεῖ, διότι πολλὰ εἰς ἐμῆς ἐμύρισα τοὺς γόητας, καὶ ἐπειθήθη ὅτι δὲν ἀποπνέουσι καμμίαν ὄσμην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὑποθέτω, δὲν παραέχει δίκαιον· διότι πῶς ἡμπορεῖ τις νὰ ἐμπύσῃ εἰς τὸ στόμα ὄφρος;

ὅσον δὲ διὰ τὴν μέθοδον τοῦ Βαβυλωνίου, νομίζω περιττὸν νὰ τὴν ἀνασκευάσω· διότι τὰ θεῖα λόγια ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλύνωσι τὴν ἐκκληρομένην καρδίαν σου καὶ ἐμοῦ· ἀλλὰ τὴν τῶν ζώων;

— Τί φρονεῖς λοιπὸν σύ, φίλε μου; ἠρώτησα.

— Δὲν φρονῶ τίποτε· ἰδοὺ μόνον τί δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν· τὸ βλέμμα τοῦ κατὰ διαδοχὴν γόητος ἔχει δύναμιν βασκανίας, ἀμέσως μαγνητισμοῦ. Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἀποτέλεσμα, ὁ μαγνητίζων διπλασιάζει, τριπλασιάζει, πενταπλασιάζει τὸ βέβητον, καὶ ῥίπτει ἐπὶ τέλους ὡς διὰ χλωρορρομίου εἰς λήθαργον τὸν δράκοντα· τοῦτο φρονῶ.

— Εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη· ἀλλὰ τί ἐγείνει ἡ νέα γοητὴς μετὰ τὴν πιστολιάν σου;

» Ὁ φίλος μου ἐσκυθρῶπασε, καὶ μετὰ μικρὸν ἀπεκρίθη·

— Τὸ τέλος τῆς ὑπῆρξε τραγικώτατον, καὶ, κατὰ δυστυχίαν, αἰτίας ἤμην ἐγὼ καὶ ἰδοὺ πῶς·

» Μάθε ἐν πρώτοις ὅτι ὄφεις τινὲς, καὶ μάλιστα οἱ κόβραι, θεωροῦνται παρὰ τῶν Ἰνδῶν ὡς ὄντα θεῖα, πολὺ ἀνώτερα ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λέγεται ὅτι πατρίδα ἔχουσι παρακειμένην εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πητοκράτορος, καὶ ὅτι ἐρχόμενοι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐρχονται ὡς ἐπιτιμηταὶ τῶν ἀσθενειῶν ἡμῶν.

» Ἡ πατρίς τῶν κόβρων, ὡς μετὰ διηγῆθη ἡ νέα γοητὴς, καλεῖται Νάγα Ραβενά, καὶ ἔχει δέκα χιλιάδων λευγῶν περιφέρειαν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν ὄρη, ποταμούς, λίμνας καὶ δένδρα, ἀλλ' ἔχει τὸ Παρασάττον, δένδρον ἀπαράμιλλον. Οἱ κλώνες του φέρουσιν αἰωνίως λαμπρότατα ἀνθη καὶ ὠραιότατους καρπούς, καὶ, πλὴν τούτου, προάγουσιν ἐν ἀκαρεῖ ὅ,τι καὶ ἀνζητήσωσιν οἱ ὄφεις τῆς Νάγα Ραβενά.

» Ἰπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρασάττου ἐρπουσι, τυλίσσονται, ἢ ἀναπαύονται οἱ ἀναριθμητοὶ κάτοικοι τοῦ μεμαγευμένου τούτου κόσμου. Εἶναι ὁ παράδεισος τῶν ὄφρων, καὶ παράδεισος δικαίως ἀφιερῶν θεῖς εἰς αὐτούς, διότι, καθ' ἃ λέγει ἡ θεογονία τῶν γοητῶν, οἱ κόβραι καὶ ἄλλοι τινες δράκοντες, ὡς πῆρξαν κατ' ἀρχὰς θνητοὶ μὲν ἀνθρώποι ὡς καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἐνάρετοι. Ἐπειδὴ ὁμοίως καὶ οὕτω δὲν ἦσαν τέλειοι, ὁ Βουδδας κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐρπώσιν· εἰς ἀμοιβὴν δὲ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν Νάγα Ραβενά· ὅθεν φοβούμενοι ἅμα δὲ καὶ σεβόμενοι τὸν Βουδδαν οἱ δράκοντες ἐκείνοι, πολιτεύονται ἐναρέτως, ζῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ, ἔχουσι κυβέρνησιν καὶ θρησκείαν τὴν ὁποίαν δὲν μολύνουσι πώποτε.

» Αὐτὰ ὡς ἐγγιστα μετὰ διηγῆθη, φίλε μου, ἢ μικρὰ γοητὴς, ἐνῶ ἐπροσπάθουν νὰ τὴν παρηγορήσω διὰ τὸν φόνον τοῦ θεοῦ κόβρα. Ἐννοεῖς λοιπὸν ὅτι τοιαύτην πίστιν ἔχοντες οἱ Ἰνδοὶ δὲν συγχωροῦσι πατὲρ τὸν φονεῦντα τοὺς ἱερούς δράκοντας. Διὸ καὶ ἡ νέα Ἰνδός, ὅτε εἶδε τὸν κόβραν ἀκίνητον, ἤρχισε νὰ κόπτεται καὶ νὰ θρηνηῖ, καὶ νὰ παραδίεται εἰς ἀπελπισίαν· ἢ δὲ ἀπελπισία τῆς μετεβλήθη μετ' ὀλίγον εἰς τρόμον, ὅτε ἤκουσεν ὀλίγα βήματα μακρὰν, Ἰνδὸν ἐπιπλήττοντα καὶ ἀπειλοῦντα αὐτήν.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς τὴν 1. τοῦ 1860 ἔτους.

—000—

Στὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς μας κλιθεὶς ἤλθες, χρυσομάλλη,
Νὰ λουσθῆς στὸ διαμαντένιο καὶ γνωστὸ σου περιγιάλι.
Ντροπαλὴ στὸν ἐρχομὸ σου λουλουδιῶν ἢ μυγδαλιῶν,
Καὶ βοσκῶν φλογέρα παίζει καὶ ξυπνοῦνε τὰ πουλιά.

—000—

Ἄλλοτε, θυμάσαι, ἤλθες ὅλος δόξα καὶ νεότης,
Κ' ἐλθόμενος μαζί μας εἰς τοὺς κάμπους στρατιωτῶν,
Μὲ τὸν διάκον καὶ τσαβέλλα περπατούσατε μαζί,
Πλὴν ὠρράνευσες, καὶ ὑμῖνε, καὶ κανένας τῶν δὲν ζῆ.

—000—

Πέρασαν ἐκεῖν' οἱ χρόνοι καὶ κανεὶς δὲν σὲ γνωρίζει!
Ἄνθισμένη ἔλθῃ τώρα, πολέμαρχη, σὲ στολίζει,
Κ' ἡ Πανδώρα μου σὲ φῶς σου ἐνῶ ῥίχνει τὰ μαλλιά,
Μὲ ταῖς ἐμορφαῖς χορεύει κάτω στὴν ἀγραγιαλιά.

—000—

Λυών' ἢ Μοῦσα, ἐδῶ κάτω, σὺν ἐξόριστῃ θεότης,
Ποῦ ὁ δόλος κ' ἡ κακία εἶναι τὸ μαρτύριό της·
Πλὴν τὴν ἐρημὴν ἀνδρία καὶ τὸ κάλλος ἀγαπᾷ,
Κ' εἰς τοὺς μάρτυρας λουλούδια κ' εἰς ταῖς ἐμορφαῖς κερταῖ.

—000—

Γρέξτε' ἐμορφαῖς, ἔλατε σ' ἀνθισμένο μου πανερί...
Ἐρχονται, καὶ γίνουσι μέσοι καὶ δροσιά σ' ὅλα τὰ μέρη.
Μιὰ τὴν ἄλλη σὰ λουλούδια σκύψου καὶ κρυφομιλοῦν,
Κ' εἰς τὸ μυστικὸ ποῦ λένε πονηρὰ χαμογελοῦν.

—000—

Νὰ ἢ πρώτη! τὰ δροσάτα δωτῆς μάτια ψυχαλίζου,
Κ' εἰς τὴν κάθυγρή τους λάμψα ἕνα βρέφος καθρεπτίζου.
Στὸ χαριτωμένο βρέφος λευκὸ δίνα γιασεμί,
Καὶ γελοῦν οἱ τιμημένοι τῆς μητέρας ὀφθαλμοί.

—000—

Νὰ κ' ἢ ἄλλη! μετὰ τοῦ πόνου τὴν ἀγνάδα καὶ τὴ χάρη,
Μαυροφορεμένη πούλια, εἰς ἰτιάς πενθεῖ κλωνάρι.
Ἔλα, κόρη ζηλεμένη, στὰ λουλούδια μου καὶ σὺ,
Ἄνθη λεμονιάς σου πλέκω, γιὰ τὴν κόμην τὴν χρυσή.

—000—

Ποιᾶν' αὐτὴ ποῦ σὺν τὸν κύκνο μεσ' τὰ δάση κατεβαίνει;
Ἄ τὴ νεύουση νεράϊδα! ὦ τὴ μικροφιλημένη!
Τοῦ Χριστοῦ τὸ χαμογέλιο στὰ δωτῆ χεῖλη της πλανᾷ,
Κι' ἀναριθμητὰ διαμάντια κάθε βλέμμα της γενᾷ.

—000—

Τὸ δροσάτο αὐτὸ κρίνο πάρε, φῶς μου, νὰ μωρῆς,
Ἐλληνοπούλο κανένα μείαν αἰγὴ νὰ μετὰ χάρης.
Κ' ἐνῶ σκύβεις σπὴν ἀφράτη νὰ τὸ σφίξῃς ἀγκαλιά,
Νὰ σὲ χαίρταῦν τ' ἀηδόνια στῆς νυκτὸς τῆς σιγαλιά.

—000—

» Ὁ Ἰνδὸς ἔτρεξεν ὡς ἀστραπὴ πρὸς αὐτήν, καὶ ὡς ἀστραπὴ ἐνέπηξε μάχαιραν εἰς τὸ στῆθος της, καὶ εἶπε·

— Τὸν ἐμάγευσες διὰ τὸν σκοτώτη ὁ Φράγγκος, εἰ ὦρα σου καλὴ λοιπὸν. — Καὶ χωρὶς νὰ ῥίψῃ οὔτε δεύτερον βλέμμα εἰς τὸ θυμὸν του, ἐγονάτισε παρὰ τὸν κόβραν, καὶ μετὰ ἤτένισε προεβός.

» Ἡ νέα ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ εἶπεν·

— Ἡξεύρα ὅτι θὰ με συμθεῖ δυστύχημα. Σὲ παρακαλῶ, Κ. Φράγγκε, νὰ με θάψῃς εἰς τὸν ἱερὸν Γάγγην, καὶ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Βουδδαν νὰ συγχωρήσῃ τὴν γοητίδα· αὐτὸς δὲ, ἐπρόσθεσε δακτυλοδεικτήσασα μετὰ χεῖρα τρέμουσαν τὸν κόβραν, εἶναι εἰς τὴν κατοικίαν τῶν μακαρίων, εἰς τὸ Παρασάττον τῆς Νάγης Ραβενά! Εἰς ἐνθυμίσιν μου σεβάσθητι τὸ θνητὸν σῶμά του.

» Καὶ ταῦτα εἶποῦσα ἐξέψυξεν· ἐγὼ δὲ ἀπέθηκα εἰς τὸν χόρτον τὸ σῶμά της.

» Ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀνεγερθεὶς μετὰ ὄρυγαν ἐπήδησε πρὸς ἐμέ, πάλιν τὴν μάχαιράν του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόβλεπα τὴν ἐκδίκησιν, εἶχα ἔτοιμον τὸ πολύστομον πιστόλιόν μου... τὸ ἐκένωσα ἀμέσως κατ' αὐτοῦ, ἤνοιξα τὸ κρηνίον του, καὶ ὁ θάνατος ἦλθεν ἐν ἀκαρεῖ.

» Φαντάσθητι, φίλε, τὴν θέσιν μου· εὐρισκόμην ἐν μέσῳ τριῶν πτωμάτων, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἤμην ὁ φρονεὺς τοῦ ἐνός.

» Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ἡ νύξ, ἔπρεπε νὰ φροντισῶ τί νὰ κάμω. Καὶ πρῶτον μὲν, ἐκτελῶν πιστῶς τὴν διαθήκην τῆς ἀτυχοῦς γοητίδος, ἔσυρα τρέμων εἰς τὸν Γάγγην τὸ σῶμά της, ἀφοῦ ἔβρεξα μετὰ τὰ δάκρυά μου τὸ μέτωπόν της· καὶ λαβὼν τὸ κόκκινον μανδύλιόν της τὸ φυλάττω ὡς κειμήλιον.

» Τὸν δὲ κόβραν περιετύλιξα μετὰ τὸν μανδύαν μου· καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀκότος ἦλθα ἀπαρατήρητος εἰς τὴν οἰκίαν μου.

— Τὸν δὲ Ἰνδόν, τί τὸν ἔκαμες;

— Παρακάλεσα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του τὸν Θεόν, περὶ δὲ τοῦ σώματός του οὔτε ἐφρόντισα.

— Θὰ σὲ ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν τὸ περιστατικὸν τοῦτο;

— Ἀπὸ τὴν ὥραν καθ' ἣν οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ τῆς γοητίδος ἐκλείσθησαν ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔχασα τὴν ἡσυχίαν μου.

— εἶστε τὸν κόβραν αὐτὸν... ἐπρόσθεσα δεῖξας τὸν δράκοντα τὸν ἀναπαυόμενον ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ μανδυλίου.

— Θεωρῶ ὡς ἅγιον λείψανον, ἀπεκρίθη μελαγχολικῶς ὁ φίλος μου· ἡ γοητὴς μ' ἐγόητευσεν μετὰ τὸ τελευταῖόν της βλέμμα. »

Κ' ἢ Ἑλλάς μας! ... Τόπον, τόπον στή πτωχή μας τὴν μητέρα,
 Ποῦ σὲν μάρτυρας προβαίνει μὲ τῆς νίκης τὸν ἀέρα.
 Τὴν ἐξέχασαν, καὶ μοιάζει σὰ θλιμμένη Παναγία,
 Ποῦ τῆς πῆραν τὸ κανόλι καὶ τῆς λείπε' ἡ λειτουργία.

—οοο—

"Αὐτὴ μ' ἔμειναν ὀλίγα, καὶ τὰ βίχνω ἕνα ἕνα
 Εἰς τὸ γῶμα τῶν μαρτύρων κ' εἰς ἑσὰ λησμονημένα.
 Κ' ἐν ἑσ' ἄλλω τὸ τραγούδι τῆς πετρῆς παλληκαριᾶς,
 Τρίξουν κόκκαλα σπαριμένα καὶ πελάου καὶ στεριᾶς.

—οοο—

Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΔΙΜΟΦΟΡΑ.

—οοο—

ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1858 ἔτους αἱ δυνάμεις ὁδοῦ τῶν Πηρισιῶν ἐρω-
 τίζοντο ὑπὸ 108,733, σωλῆνων ἀερίου' εἰς δὲ τὰς
 ἰδιωτικὰς οἰκίας ἠριθμοῦντο πλέον τῶν 2 ἑκατομ-
 μυρίων σωλῆνων. Τὸ δὲ ὅλκον μῆκος ὄλων ὁμοῦ
 τῶν σωλῆνων τούτων ὑπελογίσθη εἰς 195 μίλια.
 Ὑπῆρχον πρὸς τούτοις ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ καὶ
 2,608 φκνοὶ φέρντες 5,880 φῶτα. Ὅταν ὑπολογί-
 ζοντες τὴν φωτοδόχον δυνάμιν ὄλων τῶν περι ὧν ὁ
 λόγος ἀεριοφόρων σωλῆνων, καὶ ὑπαθέτοντες αὐτὴν
 ἀποτελοῦσαν φωταγωγὸν τινα σφαίραν μετέωρον
 ἀνω τῶν Πηρισιῶν εἰς ὕψος 2500 μέτρων, θέλομεν
 εἶρεῖ ὅτι αὕτη ἤθελε φωτίζει ὁλόκληρον τὸν νομὸν
 τοῦ Σηκουάνα μὲ φῶς, ὅποσον ὡς ἐγγιστα ὑπάρχει
 κατὰ τὰς νεφελώδεις τοῦ χειμῶνος ἡμέρας.

ΠΕΡΙ ΒΟΜΒΥΚΟΤΡΟΦΙΑΣ. Οἱ βόμβυκες τῆς μω-
 ρέας δὲν εἶναι ἐν τῇ Ἑρηνίᾳ οἱ μόνοι μεταξοποιοί,
 καὶ πιθανόν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον καὶ ἄλλα εἶδη
 τούτων πρὶν ἢ γίνωσι γνωστοὶ ἐν Βυζαντίῳ οἱ τῆς
 μετάξης. Ὅπως δὴποτε ἀπεδείχθη ὅτι πλεῖστα εἶδη
 τούτων ὠφελίμων ἐντόμων ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων δέν-
 δρων καὶ φυτῶν, ἐξ ὧν πρό τινων ἐτῶν εἰσῆχθησαν
 μετ' ἐπιτυχίας εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν οἱ ἐπὶ τοῦ
 ρικίνου καὶ ἐπὶ τῆς δρυὸς τρεφόμενοι, καὶ γνωστοὶ
 ὑπὸ τὰς ἐπιστημονικὰς ὀνομασίας *Bombyx cynthia*,
 καὶ *Bombyx Pernyi*, οἵτινες ἠδύνατο κἀλλιστα
 καὶ ἀνευ πολλῶν ἐξόδων νὰ εὐδοκμήσωσιν εἰσαγόμε-
 νοι καὶ ἐν Ἑλλάδι. . . . ἄλλ' ἐπιμελεῖται τίνας ;...

ΠΕΡΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. Ὁ πληθυ-
 σμός τοῦ ἄπτερος (*infra murus*) τῶν Πηρισιῶν ἐλαβεν
 ἀπὸ τοῦ 1801 μέχρι τοῦ 1854 ἔτους τὴν ἐξῆς
 ἀξιομείωσιν. Τὸ

1804	ὑπῆρχε	πληθυσμός.	547,756
1847	»	»	713,936
1826	»	»	890,905
1831	»	»	774,338

1836	»	»	901,126
1844	»	»	935,261
1846	»	»	1,053,997
1857	»	»	1,053,262

συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς φρουρᾶς ἧτις ἐσῶγ-
 καίτο ἐκ 31,732 ἀνδρῶν. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι
 εἰς διάστημα ἡμισεῖς ἑκατονταετηρίδος ἐδιπλα-
 σιάσθη ὁ πληθυσμός τῆς πόλεως.

ENTOMA ΤΩΝ ΣΙΤΗΡΩΝ. Διὰ διαφόρων πει-
 ραμάτων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ χλωροφόρμιον καὶ ὁ
 θειούχος ἄνθραξ (*sulfura de carbone*) σφείρουν καὶ
 ἀφανίζουσι τὰ ἔντομα τὰ καταδιβρώσκοντα τὰ σι-
 τηρὰ καὶ ἄλλα ὄσπρια. Κατὰ δὲ τὰς γενομένας
 ἐν Ἀλγερῇ δοκιμαίαις, ἀπεδείχθη ὅτι πέντε γραμμια
 θειούχου ἄνθρακος ἀρκοῦσι πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν
 ἐντόμων τῶν ὑπαρχόντων εἰς ποσότητα ἐνὸς καν-
 ταρίου ὄσπριων, ἡ δὲ ἄσπρη τῶν ζωρίων γίνεται
 ἐντὸς 24 ὡρῶν. Ἐξ οὗτω καθαρισθέντα ὄσπρια φυ-
 λάττουσι κἀλλιστα τὴν φυσικὴν αὐτῶν δυνάμιν,
 καὶ χρησιμεύουσι, μάλιστα ἀφοῦ ἀερισθῶσιν εἰς
 τρεπὴν ἀνθρώπων τε καὶ ζῶων.

ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ. Σύγγραμμα περὶ πολιτικοῦ κρι-
 κῆς δημοσιευθὲν ἐν ἔτει 1829, ὑπολογίζει τὰ κατὰ
 τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης διατηρούμενα πρό-
 βατα εἰς 93,130,900, κατὰ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν
 ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐκάστου Κράτους.

	Πληθυσμός.	Πρόβατα.	Ἀναλογία ἐπὶ 1000 κατοίκους.
Δουκ. Βρομσβίκ.	212,000	280,000	1137
Μεγ. Δουκ. Σάξ Βεϊμάρ.	222,000	230,000	1126
Γαλλία	32,000,000.	35,000,000.	1093
Ἀνδόερ.	1,550,000.	1,000,000.	1032
Πρωσία	12,400,000.	9,000,000.	725
Σαξωνία	1,400,000.	1,000,000.	714
Εὐρωπ. Πρωσία	52,600,000.	36,000,000.	643
Ἀυστρία	32,000,000.	12,000,000.	375

ΠΕΡΙ ΤΟΚΕΤΩΝ. Ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1858 ἔτος
 συζητήσεων ἐν τῇ ἐν Πηρισιῶν Ἱατρικῇ Ἀκαδημίᾳ
 ἐξάγεται ὅτι ἐξ 20,367 τοκετῶν, τῶν γενομένων
 ἐν τῷ καινετηρίῳ τῆς πρωτεύουσῆς ἐκείνης, οἱ 20,
 183 συνέβησαν φυσικῶς καὶ ἀνευ τῆς ἐλαχίστης δυ-
 σκολίας. Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 μέχρι τοῦ
 1856 ἀνεφάνησαν ἐν Πηρισιῶν διαφόροι ἐπιδημιαὶ
 ἐπιλοχίων πυρετῶν, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα
 τοῦτο ἐν μὲν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Κλινικῆς ἀπεβίω-
 σαν 434 ἐκ 4979 τοκουσῶν, ἧτοι 4, πρὸς 87, ἐν-
 δὲ τῷ νοσοκομείῳ *Hôtel-Dieu* 470 ἐξ 6506, ἧτοι
 4, πρὸς 38. Ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντων-
 νίου ἀπέθανον 30, ἐκ 4216, ἧτοι 4, πρὸς 40, ἐν
 τῷ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου 9, ἐκ 3,748, ἧτοι 4,
 πρὸς 416, καὶ ἐν τῷ *Loriboisière* 56, ἐκ 4,382,
 ἧτοι 4, πρὸς 24. Ὅστε ἐν τοῖς ἐξ ἀναφερομένοις
 νοσοκομείοις ἐτελεύτησαν ὑπὸ ἐπιλοχίου πυρετοῦ
 644, ἐκ 31,667, ἧτοι 4, πρὸς 48.

I. Δειγδάλλας.